

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Fakulta pedagogická

Katedra tělesné výchovy a sportu

Kauzalita vývoje gymnastického nářadí a vývoje
gymnastických sestav na kladině a v prostných

Bakalářská práce

Autor práce :

Chlastáková Michaela, Tělesná výchova a sport

Vedoucí bakalářské práce :

PaedDr. Gustav Bago

Datum a místo odevzdání:

duben 2008, České Budějovice

UNIVERSITY OF SOUTH BOHEMIA IN ČESKÉ
BUDĚJOVICE

Pedagogic faculty
Department of physical culture

The Causality of Development of Gymnastic Apparatus
and Development of Gymnastic Combinations on Beam
and Floor Events

(Bachelor's thesis)

Author: Michaela Chlastáková,
Bachelor study of physical training
Thesis instructor: PaedDr. Gustav Bago
Date and place of submission: April 2008, České Budějovice

Bibliografická identifikace

Název diplomové práce :   Kausalita vývoje gymnastického nářadí a vývoje
gymnastických sestav na kladině a v prostných
Pracoviště :   Katedra tělesné výchovy a sportu, PF JU
Autor :   Michaela Chlastáková
Studijní obor :   Tělesná výchova a sport
Vedoucí práce :   PaedDr. Gustav Bago
Rok obhajoby :   2008

Anotace:

Tato práce je zaměřena na vývoj gymnastického nářadí kladiny, cvičení v prostných a gymnastických sestav na kladině a v prostných v období od počátku tělocviku až do doby po druhé světové válce. V tomto období se konaly poslední gymnastické závody, které ještě obsahovaly některé z atletických disciplín. Ke zpracování získaných informací byla použita metoda přímá, progresivní a diachronní.

Klíčová slova: historie, vývoj, gymnastika, sportovní gymnastika, nářadí, sestavy, kladina, prostná.

Bibliographic entry:

Title of diploma work : The Causality of Development of Gymnastic Apparatus and Development of Gymnastic Combinations on Beam and Floor Events.

Department: Department of physical culture University of South Bohemian PF.

Autor: Chlastáková Michaela

Field of study: Bachelor study of physical training

Thesis instructor: PaedDr. Gustav Bago

Resume:

This piece of work is focused on development of gymnastic apparatus balance beam, floor events and gymnastic set of exercises on balance beam and floor events in the period from beginning of physical training up to the time after World War II. The last gymnastic sports still including some of the athletic disciplines took place during this time of period. All direct, progressive and historical methods were used to process obtained information.

Keywords: history, development, gymnastics, sports gymnastics, gymnastic apparatus, combinations, balance beam, floor events.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „*Kauzalita vývoje gymnastického nářadí a vývoje gymnastických sestav na kladině a v prostných*“ vypracovala samostatně a použila jen pramenů, které cituji a uvádím v příložené bibliografii.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 25. dubna 2008

.....
podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu PaedDr. Gustavu Bagovi, který mi svými cennými radami a připomínkami pomohl při psaní této bakalářské práce.

OBSAH

1. ÚVOD	9
2. METODICKÝ POSTUP	11
2.1 CÍLE A ÚKOLY	11
2.2 METODY PRÁCE	11
2.3 LITERÁRNÍ REŠERŽE	12
3. KAUZALITA VÝVOJE GYMNASTICKÉHO NÁRADÍ A VÝVOJE GYMNASTICKÝCH SESTAV NA KLADINĚ A PROSTNÝCH	13
3.1 Z HISTORIE GYMNASTIKY	13
3.1.1 KRÁTCE ZE SVĚTA (DO ZALOŽENÍ FEG)	13
3.1.2 HISTORIE ZALOŽENÍ FIG	15
3.1.3 VÝVOJ SPORT. GYMNASTIKY NA ÚZEMÍ ČESKOSLOVENSKA (DO ROKU 1918)	18
3.1.4 PRVNÍ SOUTĚŽE A PRAVIDLA	22
3.1.5 NÁŠ SAMOSTATNÝ ČESKOSLOVENSKÝ STÁT (DO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY)	25
3.1.6 VLIV DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY (DĚNÍ BĚHEM VÁLKY A PO VÁLCE)	30
3.2 KLADINA	33
3.2.1 CHARAKTERISTIKA CVIČENÍ NA KLADINĚ	33
3.2.2 VÝVOJ NÁRADÍ KLADINA	34
3.2.3 VÝVOJ CVIČENÍ NA KLADINĚ	35
3.3 PROSTNÁ	37
3.3.1 CHARAKTERISTIKA CVIČENÍ PROSTNÁ	37
3.3.2 VÝVOJ CVIČENÍ PROSTNÝCH (MUŽI)	38
3.3.3 VÝVOJ CVIČENÍ PROSTNÝCH (ŽENY)	41
3.4 HISTORIE GYMNASTICKÝCH SOUTĚŽÍ NA OH A MS	44
3.4.1 OLYMPIJSKÉ HRÝ	44
I. OH 1896 – Atény	44
II. OH 1900 - Paříž	44
III. OH 1904 – St. Louis	44
IV. OH 1908 – Londýn	45
V. OH 1912 – Stockholm	45
VII. OH 1920 Antverpy	46
VIII. OH 1924 – Paříž	46
IX. OH 1928 – Amsterdam	46
X. OH 1932 – Los Angeles	47
XI. OH 1936 – Berlín	47
XIV. OH 1948 – Londýn	47
XV. OH 1952 - Helsinky	48
3.4.2 MISTROVSTVÍ SVĚTA	48
4. ZÁVĚR	51
ODKAZY A CITACE	53
REFERENČNÍ SEZNAM LITERATURY	57

ARCHIVNÍ FONDY
PERIODIKA
LITERATURA

57
57
57

PŘÍLOHY

1. ÚVOD

Sportovní gymnastika má hluboké kořeny, které sahají až do dávné minulosti. Tento sport, jakož to olympijský sport, prošel v období svého dlouhodobého vývoje řadou změn, než se utvořil do dnešní podoby. S prvními zmínkami o cvičení na nářadí se dostaneme až do období starověkého Řecka. Od té doby se sportovní gymnastika a její formy vyvíjejí a zdokonalují. V důsledku narůstající obtížnosti sestav se vyvíjely i požadavky na konstrukci nářadí, choreografii, originalitu a techniku cvičení. V souvislosti s těmito změnami probíhaly i změny pravidel sportovní gymnastiky. Po roce 2004 došlo ke změně pravidel, po které může známka za obtížnost dosáhnout vyšších hodnot a výsledná známka tak překračuje deset bodů.

Největších úspěchů ve sportovní gymnastice dosáhli naši sportovci v dobách Československa, kdy byl tento sport jedním z historicky nejúspěšnějších, o čemž svědčí jména jako Vlasta Děkanová, Eva Bosáková, Věra Čáslavská, Věra Černá a z mužů Josef Čada, Bedřich Šupčík, Ladislav Vácha, Alois Hudec a Jan Gajdoš. V té době se soutěžilo nejen v gymnastických disciplínách, ale do soutěží byly zařazovány i disciplíny atletické. Naši borci museli být tehdy všestranní. Poslední závod s atletickými disciplínami bylo mistrovství světa r. 1950 v Basileji.

První zlatou medaili, ze světových soutěží, ve sportovní gymnastice pro Československo vybojovalo na III. MS v Praze r. 1907 družstvo ve složení Čada Josef, Erben František, Honzátko Boris, Sál Karel, Seidl Josef, Starý Josef a v jednotlivcích získal první zlatou medaili Josef Čada, taktéž na tomto MS.

V naší republice zájem o tento sport upadá, ale ve světě je tento sport stále atraktivní a divácky velmi oblíbený. Bohužel žádnému z našich dnešních sportovců se nepodařilo navázat na úspěchy z dob minulých, kdy naši muži a ženy sbírali cenné kovy na mezinárodních kolbištích. Je to velká škoda, vždyť jsme zemí s velmi bohatou historií.

Hodnocení našich závodnic¹⁾

„Výkon Věry Čáslavské zasluhuje vysoké ocenění. Její výsledky a výkony jsou ojedinělé a nemají obdoby v gymnastické historii. Výsledek, jehož dosáhla, je

vyvrcholením její sportovní dráhy a s absolutní převahou dokázala její suverénní světové prvenství. Čtyři roky nejen obhajovala, ale znovu dobývala a obohacovala všechny disciplíny gymnastického čtyřboje. Odrazila suverénně zoufalý nápor svých soupeřek a nebála se přicházet na každou soutěž s novými prvky, s novým pojetím, kterým nakonec zvítězila. Je zářným příkladem pro všechny naše gymnastky a právem a po zásluze byly oceněny její výsledky propůjčením nejvyššího státního vyznamenání – Řádu republiky.....“

Tato práce je převážně zaměřena na kladinu a prostná, avšak objevují se zde zmínky i o ostatních cvičeních např. na bradlech, hrazdě apod., které byli výsadou hlavně mužské části.

Ve sportovní gymnastice jsou tři hlavní disciplíny: víceboj družstev, víceboj jednotlivců a finále na jednotlivých nářadích. Ve víceboji jednotlivců musí každý účastník absolvovat cvičení na všech nářadích. V minulosti byly součástí víceboje kromě nynějších volných také povinné sestavy, které předváděli všichni gymnasté beze změny. Povinné sestavy jsou, po olympijských hrách z roku 1996, vyřazeny z programu světových šampionátů. Sportovní gymnastika žen obsahuje cvičení ve čtyřech disciplínách víceboje a to cvičení prostná, kladina, přeskok, bradla a cvičení prostná, kůň na šíř, kruhy, přeskok, bradla a hrazda u mužů.

2. METODICKÝ POSTUP

2.1 CÍLE A ÚKOLY

Tato práce je tématicky orientována na oblast historie sportovní gymnastiky. Cílem práce je postihnout vývoj sportovní gymnastiky, a to hlavně vývoj náradí a cvičení na kladině a v prostných, od počátku tělocviku a až do období po druhé světové válce. Do roku 1950 byly součástí sportovní gymnastiky ještě některé z atletických disciplín. Po jejich odtržení byla definitivně uzavřena jedna z kapitol sportovní gymnastiky.

Z tohoto stanoveného cíle vycházejí následující dílčí úkoly:

- 1) Zpracování historie gymnastiky ve světě.
- 2) Zpracování historie FIG, orgánu, který má za úkol řídit a usměrňovat činnost ve sportovní gymnastice v Evropě.
- 3) Zpracování historie a vývoje náradí a cvičení na kladině a v prostných.
- 4) Zpracování gymnastických soutěží a závodů na OH a MS.

2.2 METODY PRÁCE

Bakalářská práce je tvořena na základě uplatnění historických metod. Metod, které umožňují vyhledávat a porovnávat informace, fakta a údaje o výskytu jevu v minulosti a na tomto základě umožňuje vytvářet obraz o struktuře a o vývojových etapách. Materiál byl získán studiem archivních fondů, periodik, tištěných pramenů a literatury.

Získaný materiál byl zpracován pomocí metody přímé, jedná se zde o popis skutečnosti. Společně s metodou přímou byla využita i metoda progresivní, což znamená, že události byly sledovány a zachyceny tak, jak po sobě následovaly od doby starší po dobu novější, aniž by byla vynechána, po tuto dobu sledování, významná část

tohoto období. Diachronním postupem byla zpracována hlavní kapitola této práce – Kauzalita vývoje gymnastického nářadí a gymnastických sestav na kladině a prostných. Tento postup zachycuje událost v určitém časovém období v postupu s časovou osou.

2.3 LITERÁRNÍ REŠERŽE

Kapitola o použití literatury je zpracována se záměrem poskytnout přehled pramenů, z kterých byly čerpány potřebné historické údaje a poznatky. Obsah použitých prací lze shrnout následovně:

Výchozí literaturou byla kniha Antona Gajdoše a Zdena Jaška: Športová gymnastika – história a súčasnosť. Tato kniha informuje o slavné cestě československé gymnastiky. Dále obsahuje kapitoly z historie vzniku mezinárodní gymnastické federace a také jsou v knize zpracovány gymnastické soutěže MS a OH. V úvodu toho díla je citelně znát vliv komunistického režimu.

V učebnici Libry, J. a kol.: Teorie a metodika sportovní gymnastiky II. a III. díl, se autor zabývá převážně pohybovým obsahem sportovní gymnastiky na jednotlivých nářadích a v prostných. Část je věnována také historii.

V publikaci, Vybrané kapitoly z dějin české tělesné kultury od roku 1774 po současnost od autorů Kössl, J., Štumbauer, J., Waic, M. jsou kapitoly popisující české tělovýchovné organizace a jednoty. Velká část je věnována první ryze české tělocvičné jednotě Pražské, pozdějšího Sokola.

Bosák, E. a kol. v knize: Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu I. díl sleduje vznik a složitý vývoj jednotlivých odvětví sportu a sportovních her od jejich prvních začátků až do 60. let 20. století.

Ostatní literatura, která je uvedena v referenčním seznamu literatury, potvrzuje a doplňuje skutečnosti popisované ve výše uvedené literatuře.

3.KAUZALITA VÝVOJE GYMNASTICKÉHO NÁŘADÍ A VÝVOJE GYMNASTICKÝCH SESTAV NA KLADINĚ A PROSTNÝCH

3.1 Z HISTORIE GYMNASTIKY

3.1.1 KRÁTCE ZE SVĚTA (do založení FEG)

Název gymnastika pochází z řeckého slova gymnazein = cvičit nahý. Zrod gymnastiky je spjatý s historií rozvoje tělesné kultury. Na její obsah a úlohy měla vždy vliv ekonomika a kultura lidské společnosti.²⁾ Gymnastika je soubor tělesných cvičení, jehož cílem je všestranný rozvoj lidského těla a udržení zdatnosti a celkové dobré výkonnosti v období zralosti a stárnutí. V aténské výchovné soustavě vládnoucí třídy byla gymnastika neoddělitelnou součástí harmonického fyzického, filozofického a uměleckého vzdělání v duchu ideje – kalokagathia. Kalokagathia = ideál harmonické, fyzicky i duchovně, zvláště mravně kultivované osobnosti. Řecká gymnastika obsahovala atletické disciplíny : běhy, skoky, hod diskem a oštěpem, dále plavání, zápas a box.³⁾

Se zánikem otrokářské společnosti a rozvojem lékařské vědy se gymnastika omezovala na vyrovnávací, preventivní a hygienické cvičení. Stagnace tělesné výchovy a tím i gymnastiky je charakteristická pro období středověku. Slova jednoho ze zakladatelů křesťanského náboženství biskupa Tertulliana (4. st. n. l.) - „gymnastika je činnost satana“ – se stala heslem všech představitelů kultury těla. Jen světským feudálům bylo dovoleno z mocenských důvodů systematicky se zabývat tělesným cvičením a gymnastikou. Šlo o takzvaných sedm rytířských cností, mezi které se řadili jízda na koni, lukostřelba, šerm, zápas, plavání, šachy a veršování. Antické požadavky harmonie těla a ducha byli negovány. V druhé polovině 16. století mělo dílo italského lékaře Mercurialise (1530 – 1606) O umění gymnastickém knihy šestery, ve kterém rozdělil gymnastiku na vojenskou, léčebnou a atletickou, velký vliv na její další rozvoj.⁴⁾

Ve středověku v období renesance a humanismu (15. -16. stol.) nastává návrat k antickým ideálům. Fyziologické a pedagogické myšlenky J. A. Komenského, J. J. Rousseaua a dalších pomohly k uznání významu tělocviku pro výchovu mládeže.

Vznikají filantropina v Německu, jejichž zakladatelem je Basedow a Salzman. Systém gymnastiky je doplňován analytickými umělými cvičeními, které sledují pedagogické a zdravotní cíle.⁵⁾ Švýcarský pedagog J. H. Pestalozzi propracoval soustavu počátečního vyučování. Je jeden ze zakladatelů národní školy. Je považován za autora kloubních cvičení, tj. prostných. Své pojetí tělesných cvičení podal v práci O tělesném vzdělávání jako návodu k pokusu o elementární gymnastiku, (1807).⁶⁾ Společně s J. CH. GutsMuthsem položili základy tělocviku jako teoreticko-praktického oboru.

Současné pojetí gymnastiky vycházelo z tělocvičných systémů, které vznikly v Evropě na zač. 19. stol. v období protinapoleonského národního osvobozenického hnutí.

Německý systém nářadového tělocviku (zakladateli jsou F. L. Jahn a E. W. Eiselen) vedl ke vzniku cvičení vycházejících z konstrukce nářadí (hrazda, bradla, kruhy, kůň) a stal se základem výkonnostního pojetí sportovní gymnastiky.⁷⁾ Jahn společně s Eiselenem jsou zakladateli turnéřského tělovýchovného hnutí. Jahn, autor německého tělovýchovného názvosloví, byl ovlivněn německým filozofem J. G. Fichtem. Chápal turnérství jako prostředek boje proti francouzské okupaci Pruska a za sjednocení Německa. Cvičence dělil podle stáří do oddílů. Původně uplatňoval zejména cvičení přirozená, užitková, potřebná pro vojenský výcvik a boj, později zařazoval cvičení umělá na nářadí. Zpočátku se cvičilo pouze venku, později i v tělocvičnách. Přejít do uzavřených prostor (zvláště po zákazu turnéřského hnutí 1819) jen zdůraznil nářadový charakter německého turnéřského tělovýchovného systému. Vydal spisy: Německé umění tělocvičné, 1816 – spolu s Eiselenem a Německé národovedectví, 1810. Eiselen vydal spis Tělocvičné tabulky, 1837.⁸⁾

Švédský systém zdravotní a léčebné gymnastiky (zakladatel P. H. Ling) podřídil tvorbu cvičení anatomicko-fyziologickým zřetelům. Náčiní a nářadí (tyče, švihadla, míče, činky, žebřiny atd.) slouží výhradně ke zvýšení fyziologickému účinku cvičení. Do vývoje obsahu gymnastického systému zasáhl dílčím způsobem Francouz G. Hébert prosazováním tzv. přirozené metody, zdůvodňující význam užitých cvičení. Základ našeho tělocvičného systému položil dr. M. Tyrš.

Nářadový tělocvik se rozšířil nejen po celém Německu, ale pronikl i do Švýcarska, Belgie, Holandska, Dánska, Itálie, k nám a dokonce i do Ameriky. Rychlým šířením tělocviku zároveň vznikala potřeba vzájemného poznávání a střetávání mezi jednotlivými zeměmi a cvičenci.. V Belgii se zrodila myšlenka založit organizaci, která by řídila a usměrňovala gymnastickou činnost v Evropě.⁹⁾

3.1.2 HISTORIE ZALOŽENÍ FIG

Myšlenka založit organizaci, která by řídila a usměrňovala gymnastickou činnost v Evropě, se zrodila v Belgii. Otcem myšlenky byl Belgičan Nicolas Jan Cupérus, který 1. července 1881 poslal sedmi evropským státům list s výzvou na společné setkání s cílem založit mezinárodní federaci. Společného setkání 23. července 1881 se v Lutychu zúčastnili zástupci Francie, Holandska a Belgie. Delegáti těchto zemí položili základy nejstarší mezinárodní federaci- Fédération Européenne de Gymnastique (FEG).

Na zasedání si určili tyto hlavní úlohy: Organizovat vzájemnou výměnu dokumentů a publikací, pozvání na ústřední sportovní slavnosti a mezinárodní soutěže, vymežit a definovat pojem profesionál a amatér, distancovat se od organizací s politickými a náboženskými cíly. Prvním předsedou (FEG) se stal Nicolas Jan Cupérus se sídlem v Belgii. Zakládající členové (Francie, Holandsko, Belgie) měli velmi pokrokové názory. Do Federace přijímají za členy nejen státy – jako to bylo v jiných mezinárodních federacích – ale i jednotlivé národy. Tak z bývalého Rakousko-Uherska byli registrováni Chorvati, Slovinci, Maďaři a Češi (vstoupili do FEG roku 1897 při návštěvě zástupců České obce sokolské v Bruselu). V tomto roce se do práce FEG zapojil předseda Francouzského gymnastického svazu Charles Cazalet (1858-1933), který byl do roku 1924 jejím podpředsedou a po odstoupení Cupéruše předsedou do roku 1933. První oficiální mezinárodní soutěž organizovala FEG ve dnech 14. – 18. srpna 1903 v Antverpách. V roce 1907 se v Praze konala 3. mezinárodní gymnastická soutěž. Navzdory tomu, že gymnastické soutěže jsou na programu novodobých olympijských her od jejich zrodu, k dohodě mezi Mezinárodním olympijským výborem a FEG došlo až roku 1920. Od tohoto roku olympijskou soutěž organizačně i ze sportovně-technické stránky zabezpečovala FEG.¹⁰⁾

Rozvoj gymnastického života byl přerušen první světovou válkou. Roku 1921 na 11. kongrese v Bruselu přijali nové členy (Švýcarsko, Finsko, Dánsko, USA). Přijetím prvního člena ze zámořské země (USA) dala podnět našemu delegátovi, místopředsedovi FEG dr.Scheinerovi, aby navrhnul změnu názvu na Mezinárodní gymnastickou federaci (FIG). (Fédération Internationale de Gymnastique). Na kongresu v Luxemburgu v roce 1930 schválili návrh uspořádat oficiální mistrovství světa roku 1934 v Budapešti. Osmnáctý kongres roku 1932 v Praze ustanovil technickou komisi

mužů – jejím předsedou se stal Švýcar Alphonse Huguenin a podpředsedou československý zástupce dr. Miroslav Klinger.¹¹⁾

Dr. Klinger byl náš úspěšný reprezentant na OH 1920 v Antverpách, na MS V Lublani roku 1922 získal bronzovou medaili (víceboj jednotlivců), zlatou medaili ve družstvu a na OH 1924 v Paříži skončil pátý (víceboj jednotlivců). Od roku 1928 do roku 1936 byl vedoucím našeho reprezentačního družstva. Funkci místopředsedy FIG vykonával v letech 1932 – 1946, zemřel 10. února 1979 v Praze ve věku 87 let.¹²⁾

Roku 1933 zemřel předseda FIG Charles Cazelet a do čela se dostal v gymnastickém světě málo známý polský kníže Adam Zamoyski (ve funkci 1933 – 1939). Místopředsedou se stal další šlechtic, Belgičan Goblet d'Aviella (v letech 1946 – 1955 předseda FIG). Komtesa Zamoyska vedla technickou komisi žen. Německo, země s dlouholetou gymnastickou tradicí, se stalo členem FIG až roku 1934.¹³⁾

Koncem třicátých let byla práce FIG přerušena nástupem fašismu a druhou světovou válkou. Federace vyvíjela jakousi činnost zásluhou sekretáře Švýcara Charlese Thoniho. Díky jemu a iniciativě Pierra Hentgesa z Lucemburska se roku 1946 v Ženevě sešel 25. kongres FIG za účasti osmi zemí (z pozvaných 19). V technické komisi žen aktivně pracovala i naše zástupkyně Nora Buddeusová, někdejší vynikající reprezentantka. V roce 1949 ve Stockholmu přijala FIG další významný dokument, podle kterého se program MS a OH bude skládat z dvanácti disciplín na šesti nářadích (bez atletických disciplín).¹⁴⁾

Významným mezníkem ve vývoji FIG bylo roku 1949 přijetí národního svazu SSSR. V technické komisi začal od roku 1952 pracovat sovětský zástupce Nikolaj Mironov. FIG sdružuje roku 1952 třicetšest členských zemí čtyř kontinentů. Chybí jen Austrálie (stala se členem roku 1954). Pro lepší informovanost začíná vycházet oficiální bulletin. Na začátku padesátých let holandský gymnastický odborník J. M. F. Sommer přišel s myšlenkou organizovat střetnutí na mezinárodním poli i pro méně výkonných cvičenců. Tak vznikla Gymnaestráda – první se konala ve dnech 15. – 19. července v Rotterdamu za účasti třech tisíců cvičenců.¹⁵⁾

První světový šampionát bez atletických disciplín se konal roku 1954 v Římě, o rok později byl ve Frankfurtu nad Mohanem první evropský šampionát mužů. (žen roku 1957 v Bukurešti). Na 34. kongresu FIG v Paříži roku 1955 snížili počet závodníků v soutěži družstev na šest (doté doby osm). Roku 1956 na kongresu ve Vídni při příležitosti 75. výročí zrodu FIG zvolili za předsedu Charlese Thoniho (funkci zastával

do roku 1966). Na Vídeňském kongrese rozhodli v budoucnosti uspořádat i soutěže v jednotlivých disciplínách gymnastického víceboje.¹⁶⁾

V témže roce (1956) přijali za člena Čínskou lidovou republiku o rok později Německou demokratickou republiku. Na kongresu v Moskvě roku 1958 ustanovili subkomisi moderní gymnastiky, která později dostala název rytmická sportovní gymnastika. Současně se přijalo rozhodnutí, že povinné i volné prostné žen musí být zacvičené s hudebním doprovodem.¹⁷⁾

Při příležitosti stého výročí organizované tělesné výchovy v Československu byli v Praze roku 1962 mistrovství světa i kongres. Kongres se konal v hale J. Fučíka a tehdy vystupovala do popředí otázka rozhodování, objektivního posuzování výkonů gymnastů, kteří do jejich sestav zařazovali originální cvičební tvary a perfektně jich zacvičili. Prudký vývoj měl vliv na vydání nových pravidel roku 1964 a v tom samém roce na mezinárodním kurzu rozhodčích v Zürichu bylo jmenovaných 53 mezinárodních rozhodčích mužů a 12 žen. Roku 1964 odchází po dvaadvaceti letech působení v technické komisi mužů P. Hentges z Lucemburska. Jeho nástupcem se stává Švýcar Artur Gander (od roku 1966 předseda FIG). Pod jeho vedením nastává inovace pravidel, mezinárodních soutěží, olympijských soutěží, organizují se pravidelné sympózia s povinnou účastí. Roku 1965 byl vydaný oficiální spis o konstrukci náradí. Na sympóziu ve švýcarském Maglingenu roku 1969 se vyřešily aktuální otázky sportovní gymnastiky, jako např. koncepce volných sestav, principy a zákonitosti biomechaniky sportovní etiky. Roku 1965 se stává členem technické komise mužů Boris Šachlin, mnohonásobný mistr světa a olympijský vítěz. Kongres v Lublani roku 1970 určil velkou hranici čtrnácti let pro účastníky MS a OH a schválil návrh na uspořádání soutěže číslo dva – nejlepších 36 gymnastů a gymnastek podle pořadí ve dvanáctiboji, resp. v osmiboji o titul absolutního vítěze. V takovém rozsahu se poprvé soutěžilo na olympijských hrách 1972 v Mnichově. Na tomto kongrese zvolili za člena technické komise dalšího vynikajícího gymnastu a olympijského vítěze Jurija Titova, který se roku 1976 stal předsedou FIG.¹⁸⁾

Mistrovství světa, které se konalo ve Varně v roce 1974, bylo dlouho diskutované, protože tehdejší předseda FIG prosazoval účast výpravy JAR. Zvítězily však pokrokové názory a ve Varně gymnasty JAR na start nepustily. Roku 1975 vznikla další významná soutěž – Světový pohár. První ročník byl v Londýně za účasti 12 gymnastů a 10 gymnastek ze šesti zemí.¹⁹⁾

Novým předsedou technické komise mužů se stal v roce 1976 náš známí odborník Alexander Lylo (funkci zastával do roku 1984). V technické komisi žen aktivně pracuje naše dlouholetá reprezentační trenérka Jaroslava Matlochová. Kongres v Římě v roce 1977 rozhodl o pořádání MS v dvouletém cyklu a výsledky v soutěži družstev se současně staly kvalifikací na olympijské hry. (Postupovalo 12 družstev). První ME v kategorii juniorů se konalo v Miláně v roce 1978. Na MS 1978 ve Štrasburku přijal kongres opatření, aby se druhé soutěže účastnili pouze tři borci a v třetí soutěži (finále v jednotlivých disciplínách) jen dva borci z jedné země. Tím se dala účastníkům z jiných zemí možnost bojovat o nejvyšší příčky. V zájmu objektivnějšího posuzování výkonů soutěžících se ve Štrasburku poprvé používal videozáznam. Moskevský kongres roku 1980 opětovně upravil věkovou hranici gymnastkám na MS a OH. Posunul ji na 15 let. Současně se změnila hranice i pro juniorskou kategorii (od 12 do 15let). Oslavy stého výročí zrodu FIG (1981 ve švýcarském Montreaux) upevnily přátelské vztahy mezi jednotlivými federacemi a v témže roce Mezinárodní olympijský výbor (MOV) rozhodl zařadit moderní gymnastiku do programu OH.²⁰⁾

Mezníkem na cestě za kvalitnější organizační práci v Evropě byl vznik Evropské gymnastické unie (UEG), kterou založili 27. března 1982 v Lucembursku za účasti 15 národních gymnastických federací. Od roku 1985 je členem UEG i tehdejší Československo.²¹⁾

3.1.3 VÝVOJ SPORT. GYMNASTIKY NA ÚZEMÍ ČESKOSLOVENSKA (do roku 1918)

V letech národního obrození (1781 – 1848), završení feudálního společenského pořádku a nástupu kapitalismu se tělesná výchova a nářadový tělocvik těžko probíjí do škol. Turnérský tělocvik se do Čech dostává roku 1837, kdy v Jablonci nad Nisou začala cvičit skupina nadšenců pod vedením Kajetána Jäckla. Nářadový tělocvik v Čechách zavedl Rudolf Stefany (1817 – 1885), Jahnův a Eiselenův žák, kterého v roce 1842 povolali do Prahy vyučovat tělocvik. Stefany zřídil roku 1843 v Ledemburském paláci soukromí tělocvičný ústav. V časopise Bohemia uveřejnili vřelé doporučení svým čtenářům: „.....,že sice jízda na koni, šerm, plavání, jakožto velice

důležité cvičení přispívá k síle a obratnosti těla, avšak příliš jednostranně: všestranné a souměrné síly a hbitosti docíliti lze jedině tělocvikem.²²⁾

S tělocvikem se zde v této době seznámil i mladý Miroslav Tyrš, dále také Müller, Ošťáda, Kroupa. V 48. čísle Květu ze 17. července 1843 jste se mohli dočíst: „Tělocvičný ústav pana Rudolfa Stefanyho den po dni vzrůstá. Komu záleží na tom, aby těla zesílil a obratných při tom i zdravých, svalovitých údů nabyt, necht' se dá mezi žáky tohoto ústavu připsati.“²³⁾

Na konci cvičebního roku (31. července 1843) cvičilo v ústavu už 210 cvičenců, kteří za 12 hodin měsíčně platili tři zlaté. V roce 1845 odchází Stephany do Vídně a na jeho místo přichází Gustav Stegmayer (odchovanec Adolfa Spiesse), který usiloval o zavedení tělocviku do škol podle Špiessovi soustavy. Roku 1845 byl už tělocvik nepovinným předmětem – nejprve jen v trošce vybraných pražských škol. V nich učil první český propagátor nářadového tělocviku Jan Malypetr (1815 – 1899), žák Stephanyho, Stegmayera a Hájka. J. Malypetr v roce 1847 odešel do Vídně (na pozvání Stephanyho), po roce se vrátil a zřídil v Budči tělocvičný ústav. Do tohoto ústavu chodíval cvičit i světoznámí fyziolog Jan Evangelista Purkyně (1787 – 1869), který je nazýván prvním českým tělocvikářem. S jeho jménem je spojená další významná událost – spolu s Františkem Ladislavem Čelakovským a Karlem Jaromírem Erbenem položili koncem čtyřicátých let základy českého tělocvičného názvosloví.²⁴⁾

Bachův absolutismus potlačoval jakékoliv pokrokové snahy o reformu školství a progresivní obsah školního vyučování. Roku 1855 byla vyhlášena dohoda mezi státem a církví, tzv. konkordát, která podřídila vyučování na školách znovu církvi. To ještě více znemožňovalo zavádění tělesné výchovy do škol. Snahy o školní tělesnou výchovu nepříznivě ovlivnila i herbartovská pedagogika, která tehdejší tělocvik neměla za více než pouhou dovednost a stavěla jej mimo školu. Pokrokové síly bojující za reformu školství a za zavedení tělesné výchovy do škol nepolevily ve svém úsilí. K tomuto boji významně přispěl fyziolog světového významu Jan Evangelista Purkyně, objevitel živé buňky mnoha nových poznatků o nervové soustavě. Zdraví a fyzická zdatnost celého národa má podle něho být cílem lékařství. Tělesná výchova je nedílnou součástí „vlastní zdravovědy“ každého člověka.²⁵⁾

Pád Bachova absolutismu roku 1859 uvolnil národní život v Čechách. Věda, umění, školství bylo poznamenáno zápalem pro národní práci, povolena byla i činnost tělovýchovných spolků. V tělesné kultuře se tato skutečnost projevila tím, že namísto připravovaného česko-německého Pražského mužského tělocvičného spolku (Prager

Männer Turnverein) vznikl v lednu 1862 český spolek Tělocvičná jednota Pražská (pod názvem SOKOL až od listopadu 1864). Mezi vedoucí, zakládající osobnosti tohoto spolku patřil dr. Miroslav Tyrš. Založení podpořili představitelé nejpokrokovější části české buržoazie bratři Julius a Eduard Grégrovi, Emanuel Tonner. Prvním starostou Tělocvičné jednoty Pražské se stal Jindřich Fügner a místopředsdou a náčelníkem se stal dr. M. Tyrš.²⁶⁾ Tělocvičná jednota Pražská byla ve svých začátcích jen spolkem mužů. Za mezník v historii tělesné výchovy žen se pokládá schválení stanov Tělocvičného spolku paní a dívek pražských roku 1869. Na organizaci se nejvíce podílely Tyršovy žáčky, spolupracovnice a přítelkyně Klemňa Hanušová a Žofie Podlipská. Začátky jsou podobné jako u mužů, spojené se Schmidtovým a Malypetrovým ústavem. Sám dr. M. Tyrš připravoval osm cvičenek z původního družstva ústavu Malypetra jako cvičitelky.

Od začátku existence Tělocvičné jednoty Pražské je možné pozorovat úsilí proniknout mezi širokou veřejností. Konkrétní formou náboru a propagace byly veřejná cvičení a závodnické cvičení. Tím byl veřejnosti podán obraz o tom, co se na hodinách cvičí a jaká je tam disciplína a vystupování. Sokol se rozmáhal a v roce 1871 sdružoval 113 jednot s téměř 11000 členy.²⁷⁾ Tyrš byl vynikajícím tělovýchovným odborníkem. Vyvrcholením jeho organizátorské činnosti byl I. Sokolský slet v roce 1882, který založil ve světě ojedinělou tradici hromadných tělovýchovných vystoupení. Jeho základní teoretickou prací, ve které podal výklad sokolské tělocvičné soustavy byly „Základové tělocviku“. Tyrš tělesná cvičení dělí do čtyř skupin: 1. cvičení bez nářadí a bez pomoci nebo odporu jiných, 2. cvičení nářadová, 3. cvičení toliko pomoci jiných proveditelná (skupinová), 4. úpolová (odpory, zápas, rohování, šerm). Ideovou a politickou orientaci Sokola vysvětlil Tyrš roku 1871 ve stati Náš úkol, směr a cíl, uveřejněné v 1. čísle 1. ročníku časopisu Sokol (1. ledna 1871). Charakterizoval tam Sokol jako neprůlomnou hráz proti všem nepřítelům národa. Dále zdůraznil, že základem práce Sokola musí být především tyto prvky: práce pro národ, pokrok, slovanská vzájemnost a demokratismus. Přestože se zpočátku cvičilo hlavně v tělocvičnách a Tyrš do své soustavy ostatní cvičení až na výjimky nezařadil, neuzavřel výčet tělesných cvičení, ale naopak vybízel k jejich obohacování. Pod jeho vedením se vytvořily i základy sportovní gymnastiky, atletiky, turistiky a některých branných činností.²⁸⁾ V roce 1889 byla ustanovena Česká obec sokolská (ČOS), která sdružovala župy a jejím prvním starostou byl dr. Jan Podlipný, dále pak v čele stál Josef Scheiner. Hlavním odpůrcem sportu v Sokole byl Jiří Vaníček. V roce 1891 pak byla

založena Moravsko-slezská obec sokolská a dále v roce 1904 jednotná Československá obec sokolská. O orientaci a činnosti ČOS v následujícím období rozhodovaly její valné sjezdy, kterých se konalo do I. světové války celkem šest. Do roku 1918 uspořádala ČOS celkem šest všesokolských sletů a to v letech 1882, 1891, 1895, 1901, 1907, a 1912. Slety účinně napomáhaly rozvoji sokolského hnutí, které mělo značný ohlas v zahraničí. Sokolské jednoty vznikaly ve Slovinsku, na území Polska, v Rusku, Bulharsku, Srbsku, ale i ve Francii, USA a některých rakouských a německých městech. Některé jednoty v zahraničí pracují aktivně i dnes a udržují sokolské tradice.²⁹⁾

3.1.4 PRVNÍ SOUTĚŽE A PRAVIDLA

V prvních letech Sokola se nekonaly závody jako samostatné podniky, ale do programu některých veřejných vystoupeních byly zařazovány jednotlivé soutěže v běhu, skoku, zápase a později i v některých gymnastických disciplín.³⁰⁾ První veřejné vystoupení bylo 1. července 1862 v Praze v tělocvičně U Apolla. Celá družstva cvičila na bradlech, hrazdě, na kruzích, koze, na koni na šíř, ve šplhu, na žebřinách a předvedla i prostná.³¹⁾

Teprve od roku 1871, kdy již bylo dosaženo v nářadovém tělocviku určité úrovně, začínají se do sokolských jednot zavádět tzv. cvičení závodnická. Postupem času z nich vyrostla slavná tradice sokolských závodů, které byly společně se slety hybnou pákou tělovýchovné činnosti. Původní závodnická cvičení se velmi lišila od gymnastických soutěží dnešního pojetí. Protože nebylo žádné ústředí (každá jednota byla vlastně samostatným, nezávislým útvarům), nebyly ani jednotné organizační předpisy a pravidla. Jednoty si vypisovaly soutěže samy a stanovily si své vlastní předpisy i pravidla, případ od případu odlišné. Společný charakter soutěže byl, že každý závodník cvičil pouze na tom nářadí, které si vyvolil, závodilo se tedy v jednotlivých disciplínách podobně jako dnes v lehké atletice. Závody byly vypisovány na hrazdě, bradlech, v přeskocích přes koně našší, později ve skoku dalekém z můstku, ve vzpírání břemen, ve šplhu i jiných disciplínách. Cviky na nářadí byly vyvoleny tak, aby tvořily soustavný celek s metodickým stupňováním. Stanovený počet cviků býval zpočátku veliký, ale postupně klesal, až se konečně výběr omezil jen na důležitější cvičební druhy (vzepření, výmyky, toče, mety). Zprvu byla zakazována cvičení akrobatického rázu, např. veletoleč, ale se stoupající vyspělostí cvičenců pronikaly postupně do závodního programu i odvážnější cviky. Cvičily se však jen jednotlivé cvičební tvary nebo krátké, nejvýše tříprvkové sestavy. Posuzovala se pouze provedení a obtížnost. Skladba a kombinační krása v dnešním slova smyslu, která dnes tvoří důležitou složku závodních sestav, se nehodnotily. Při skocích z můstku se posuzovala i úhlednost skoku. Závodilo se zpravidla ve dvou třídách, vyšší a nižší. Obtížnost vyšší třídy byla zpočátku asi na úrovni dnešní III. třídy, později přistupovaly i tvary dnešní II. třídy. Provedení se známkovalo pětibodovou stupnicí bez zlomků a při cvičení byla povolena jedna oprava. Při závodě družstev cvičili závodníci sestavy předcvičené cvičitelem, posuzovalo se provedení, nesnadnost a hlavně soustavnost volených cviků. Ceny bývaly věcné a na dnešní poměry neobvyklé (šavle, zdobené pásy, revolvery, zlaté dukáty apod.).³²⁾

Některé negativní jevy při závodech (honba za cenami atd.) způsobily, že závodění tohoto druhu bylo podrobena ostré kritice a hledaly se nové formy. Tvrdilo se, že posud soutěže vychovávaly jen úzké specialisty, výtečné skokany, obdivuhodné hrazdaře a hradlaře, kteří byli mimo svou oblíbenou disciplínu podprůměrní. Současně se poukazovalo na neblahé fyziologické a somatické důsledky této úzké specializace. Proto se od roku 1887 zaváděly v jednotách i v župách místo dosavadního způsobu tělocvičné víceboje, v nichž bylo rovnoměrně zastoupeno cvičení na nářadí, prostná, šplh, skoky, běhy a vzpírání. Ceny nebyly udělovány, neboť se tvrdilo, že obdiv obecnstva je závodníkům dostatečnou odměnou. Zřízením žup a konečně vytvořením ústředního orgánu České obce sokolské (ČOS) v roce 1889 byly vytvořeny organizační předpoklady k pořádání gymnastických soutěží na nejširším základě.³³⁾

V roce 1887 navázal Sokol první kontakt s francouzskými gymnasty a roku 1889 vystupovala třicetičlenná výprava cvičenců na sportovních slavnostech v Paříži. V soutěži se Švédy a Švýcary na hrazdě, na bradlech, ve skoku dalekém i vysokém a v prostných naši cvičenci získali hned tři první místa v soutěži družstev a byli úspěšní i v soutěžích jednotlivců.³⁴⁾ Úspěch zájezdu byl mocnou pobídkou k intenzivnější tělocvičné činnosti. Pod vlivem zkušeností z Francie se mění názor na závodní cvičení, počínají se uplatňovat delší sestavy, župy zřizují vlastní závodní řády přizpůsobené řádům a pravidlům francouzským a tím se mění i náplň cvičebních hodin a způsob nácvičku. Nacvičující se nové vrcholové tvary a obtížnější vazby; do sestav se rovnoměrně vkládají cvičení statická, silová a švihová. Na hrazdě kromě veletočů, veletočů s obraty a salt objevují i cviky tahové, váhy ve svisu vpředu i vzadu, obraty ve váze, mety ze stoje na rukou, skrčky, roznožky, přípatky atd. Na koni na šif se cvičí delší plynulé sestavy, které ale ještě obsahují i výdrže (přednosy, váhy oporem, stoje na rukou) a silová cvičení. Starý způsob závodění v jednotlivých disciplínách zcela zaniká a všude se vyžaduje všestranná vycvičenost. V pravidlech se poprvé objevují předpisy o rozměrech a výši nářadí, které se zdokonaluje i po technickovýrobní stránce.

Od roku 1891 pořádá ČOS pravidelně při všech sletech velké ústřední závody, jež předcházely vylučovací závody v župách. Závodí se v oddíle nižšími vyšším, při čemž v obou vyspělostech je nedílnou součástí závodů vedle prostných a cvičení na nářadí i tzv. tělocvik prostý tj. atletické běhy, vrhy, skoky a jiné disciplíny. Na nářadí je stanoven vždy větší počet sestav (v r. 1901 dokonce po dvaceti sestavách!), ze kterých se v den závodu losujete, ve které se závodí. Délka sestav i obtížnost zařazených tvarů se závod od závodu stupňovaly a je charakteristické, že v sestavách na nářadí byly

zastoupeny jak švihové, tak tahové cviky (i na hrazdě a zpočátku i na koni naších). Povinné sestavy na koni naších musel závodník cvičit na obě strany (2 pokusy).³⁵⁾

Od V. sletu v r. 1907 byl zaveden pro nejvyspělejší závodníky Závod o přebor ČOS, který byl rozsahem i obsahem nejobtížnějším vícebojem na světě. Obsahoval kromě dnes obvyklého dvanáctiboje (volná i povinná cvičení) ještě celou řadu disciplín jiných, např. na V. sletu skok vysoký, daleký, o tyči, běh na 100y, vrh krychlí 15 kg, šplh na laně 7 m a vzpírání břemene 50 kg jednoruč a obouruč. Výkony závodníků byly posuzovány podle závodního řádu ČOS, který byl velmi přísný. Podle něho mohly být hodnoceny jen výkony provedené přesně podle popisu. Nulou se hodnotilo např. nedokončené cvičení, kolo rozdělené na dva přešvihy, vynechání nebo přidání tvaru, provedení tvaru na opačnou stranu, cvičení přerušené výsedem nebo seskokem, záměna švihu za tah a naopak. Opravy při cvičení nebyly dovoleny, rovněž nebylo dovoleno v lehkootletické části použít treter. Časem dostal tento řád přívlastek „krvavý“, přesto se s menšími úpravami udržel až do roku 1936. O rychlém rozvoji nářadového tělocviku svědčí rostoucí počet účastníků. V prvních ústředních závodech r. 1891 závodilo 400 závodníků, v posledních před válkou r. 1912 již 2977 závodníků.

Charakteristika vývoje gymnastických soutěží u nás do roku 1918:

1. Závodili pouze muži v Sokole, nejprve v jednotách, později v župách a konečně i v závodech ústředních
2. Gymnastika nebyla chápána jako sportovní odvětví, ale jako tělovýchovný systém univerzální platnosti.
3. Závodilo se v tzv. tělocviku obecném, který se skládal z tělocviku nářadového a z tělocviku prostého (atletické disciplíny), doplněného popřípadě i jinými disciplínami.
4. Vývoj soutěží a všech jejich složek (obsahu, rozsahu, závodních řádů a pravidel) byl v této době rozhodujícím způsobem ovlivňován příkladem francouzským a belgickým.
5. Závody žen a dorostu se konaly jen výjimečně v některých jednotách a župách těsně před válkou.
6. Stoupající třídní uvědomění dělnictva a vylučování sociálních demokratů ze Sokola vedlo v roce 1897 k zakládání samostatných Dělnických tělocvičných jednot, které byly roku 1903 spojeny ve Svaz DTJ. V téže době usiluje katolický klérus zabránit vlivu Sokola a DTJ na příslušníky církve založením organizace Orel (1908).

Jak v DTJ, tak v Orlu se závody v tělocviku nekonaly. V DTJ bylo v tomto období zakázáno závodění v jakékoli formě a tělocvik tam sledoval zatím jen ozdravné a rekreační cíle. V roce 1897 při příležitosti sjezdu belgických gymnastů v Bruselu

vstoupila ČOS do Svazu evropských tělocvičných sdružení (FEG), což byl důležitý krok v historii naší gymnastiky. Naši závodníci na závodech FEG nejen poznali nové závodní směry a metody, ale získali i pověst světových přeborníků reprezentujících vlastní národ.³⁶⁾ V jiných mezinárodních korporacích tato možnost nebyla. Např. Mezinárodní olympijský výbor přijímal za členy jen státy, kdežto FEG přijímala „federace národů“ a z Rakouska-Uherska byli v ní zastoupeni Češi, Slovinci, Chorvati a Maďaři.

Naši závodníci patřili ihned od vstupu na mezinárodní kolbiště k nejlepším a zvítězili na mistrovství světa v roce 1907 v Praze, v roce 1911 v Turíně a v roce 1913 v Paříži. Za celé toto období byli jen jednou poraženi, a to v roce 1909 v Lucemburku družstvem francouzským. Z jednotlivců v té době získali vítězství Josef Čada (1907) a Ferdinand Steiner (1911). Olympijské soutěže nebyly v této době obesílány družstvy. Negativní postoj ČOS k olympijským hrám vyplýval zpočátku z prestižních důvodů (ČOS nebyla zvána k účasti přímo, ale prostřednictvím ČOV), později, po zlepšení vztahu mezi ČOS a ČOV, byl zdůvodňován úzkou specializací gymnastických soutěží na OH proti proklamované sokolské všestrannosti, sportovním internacionalismem OH proti nacionálnímu zaměření Sokola a konečně i odlišností závodních řádů na OH a na mistrovstvích světa. Poměr ČOS k OH nezměnila ani skutečnost, že jí byl roku 1910 udělen Olympijský pohár (udělovaný jednotlivcům nebo organizacím za zásluhy o tělesnou výchovu). Podobně odmítavé stanovisko zaujímal FEG a výbor federace nedoporučoval členským zemím účast na OH, přesto ale Francouzi, Italové aj. se olympijských soutěží zúčastňovali. Z českých závodníků se zúčastnili v tomto období olympijských závodů jen jednotlivci, z nichž nejlepšího výsledku dosáhl František Erben roku 1900 za cvičení na hrazdě.³⁷⁾

3.1.5 NÁŠ SAMOSTATNÝ ČESKOSLOVENSKÝ STÁT (do druhé světové války)

Vznik samostatné Československé republiky v roce 1918 znamenal vytvoření zcela nových podmínek i pro rozvoj tělesné výchovy a sportu a významný posun především v oblasti státoprávní, národnostní a postupně i ekonomické.

Členové tělovýchovných organizací, především Sokola, ale i DTJ a Orla obnovili svoji organizaci a činnost již v době převratu. Z nich byly utvářeny branné čety a národní stráže, jež pečovaly o klid a veřejný pořádek a o předání státní moci do

českých rukou. Z branných čet a národních stráží byly zformovány pluky Stráže svobody, jež spolu s postupně se vracejícím zahraničním čs. vojskem prosazovaly novou státní moc v českém a moravském pohraničí a především na území Slovenska, kde se nechtěly maďarské orgány smířit se vznikem nového státu – Československa.³⁸⁾

V sokole počet členstva i jednot rychle vzrůstal. Sokol pronikl i na Slovenko, kde vzniklo šest žup. Po provedení vnitřní reorganizace bylo jednou z hlavních změn zrovnoprávnění žen s muži a zavedení vzdělávací činnosti. Důvody zdravotní i branné podporovaly šíření her a různých sportů prováděných ve volné přírodě. Těmto směrům se přes příznačný konzervatismus neubráníl ani Sokol a v jednotách se začínají mimo tělocvik pěstovat různé hry, házená, košíková, odbíjená aj. Současně proniká do Sokola i švédská gymnastika se speciálním nářadím (lavičky, žebřiny, průlezy, boomy) a vznikají také zvláštní odbory pro pěstování tzv. doplňkového tělocviku (plování, veslování, kanoistika, šerm, bruslení, lyžování aj.). Přes tyto okolnosti, které působily přímo i nepřímo proti nářadovému tělocviku, gymnastická vyspělost ani zájem o gymnastiku neklesá, naopak se stupňuje a cvičení na nářadí zůstává nadále hlavní tělocvičnou činností.

DTJ vyvíjí zpočátku činnost v předválečných tradicích. Závodění je i nadále zavrhováno a vrcholový tělocvik zakázán. Např. v roce 1919 jsou vydány předpisy o veřejných cvičeních určující, které cviky se nesmějí do programu zařazovat. Je vypracován seznam zakázaných cviků, a jestliže někdo utrpí úraz při těchto cvičeních, ztrácí nárok na podporu z úrazového fondu DTJ.³⁹⁾ Stejně názory byly i v mezinárodním dělnickém sdružení Socialistické tělovýchovné nacionále, jehož byl Svaz DTJ členem od roku 1920. Později byly tyto názory revidovány, jakmile se shledalo, že zákazem závodění klesá v členstvu zájem o tělocvik vůbec. Od roku 1921 se v DTJ vypisují soutěže v různých sportovních odvětvích i v nářadovém tělocviku. V tělocvičné praxi DTJ i v tělocvičných soutěžích se výrazně projevuje sokolský vliv a snaha po napodobení. Gymnastické soutěže pořádané při dělnických olympiádách se konaly zpravidla v nižším a vyšším oddíle a závodilo se v obecném tělocviku podle sokolského vzoru.

Orel pořádá od roku 1922 závody v obecném tělocviku dospělých a později i dorostu v okrese, župách i v měřítku ústředním. Napodobení sokolského závodění jde až do podrobností.⁴⁰⁾

V souvislosti s rozštěpením sociálně demokratické strany a vnikem KSČ v roce 1921 vznikla odtržením od Svazu dělnických tělocvičných jednot Federace dělnických

tělocvičných jednot (FDTJ). Od svého zrodu pracovala pod vedením komunistické strany a Rudé sportovní internacionály (mezinárodní organizace komunistické tělovýchovy a sportu). V době svého vzniku byla Federace proletářské tělovýchovy (FPT) masovou organizací, což úspěšně demonstrovala na maninské spartakiádě v roce 1921 a zemské spartakiádě v Brně v roce 1922. V jejím čele stál v letech 1921 – 1922 J. F. Chaloupecký. Federace dělnických tělocvičných jednot od začátku existence této korporace zcela otevřeně vystupovala proti parlamentní demokracii. Proto věnovaly státní orgány federaci stálou pozornost, která nesměřovala k jejímu zákazu jako spíše k ochromení její činnosti. Nejcitelněji postihl FPT v polovině dvacátých let zákaz cvičení školní mládeže v tomto spolku, který byl uplatňován až do roku 1937, a zákaz spartakiády v roce 1928.⁴¹⁾

Gymnastické soutěže dosáhly největšího rozmachu ve všech směrech v Sokole, který i nadále zůstal vedoucí složkou v tomto odvětví tělesné výchovy. V ostatních organizacích se vývojové změny projevovaly vždy později. K tradičním sletovým závodům přibýly ještě pravidelné mezisletové závody a začaly závodit i ženy a dorost.

Stoupající úroveň závodníků vyšší vyspělosti způsobila, že mezi vyšším a nižším oddílem vznikla velká výkonnostní mezera, kterou bylo třeba odstraňovat zvýšením požadavků pro nižší oddíl, čímž však trpěla masová základna. Proto byla v roce 1928 zavedena další výkonnostní kategorie, střední oddíl. Také obsah a rozsah soutěží se velmi změnil a stále více byl ovlivňován obsahem závodů o mistrovství světa a závodů olympijských.

Charakterové rysy vývoje soutěží mužských složek v letech 1918 – 1938:

- 1) Závodí se nadále v obecném tělocviku, ale atletická část se postupně omezuje na jeden skok, jeden vrh a běh.
- 2) Závodění je i nadále součástí pravidelné tělocvičné činnosti a nelze hovořit o speciálním tréninku.⁴²⁾
- 3) Na náradí se vypisují postupně již jen tři sestavy, ze kterých se jedna losuje. Pro nejvyšší závod – přebor – se přejímají sestavy pro příslušné mistrovství světa nebo olympijské hry.
- 4) Soutěže se vypisují tak, že jeden rok jsou závody nižšího oddílu a závod o přebor, druhý rok soutěž středního a vyššího oddílu (ne tedy všechny kategorie jako do té doby).
- 5) Odklon od atletických disciplín a stále se stupňující náradňová specializace, která nastala ve světové gymnastice hlavně vlivem Švýcarů a později i Němců, má za

následek, že se i u nás od roku 1934 zavádějí vedle závodů v tělocviku obecném i čistě gymnastické závody ve volných sestavách.

Závody žen a s nimi i cvičební praxe byly zpočátku ještě pod vlivem mužského tělocviku. V závodech bylo např. zařazováno cvičení na kruzích v klidu, cvičení na bradlech po hlavu, ale i cvičení na koni naších (mety po mužském způsobu) a přeskok přes koně nadél. Tento charakter se udržel až do roku 1928, kdy ženy hledají pro závodění vlastní cestu. Jsou vypracovány vlastní nové cvičební osnovy, na jejichž základě a na rozdělení cvičenek do pěti stupňů vyspělosti byly v roce 1931 zavedeny tzv. zkoušky zdatnosti, což byly vlastně závody povinné pro všechny cvičenky. Zkoušky zdatnosti, které byly zavedeny také u žákyň a dorostenek, byly současně kvalifikační pro závody ve vyšších složkách, v okrscích a župách. Ústřední závody se konaly analogicky se soutěжами mužů v oddíle nižším, středním, vyšším a v přeboru o sletech i v mezisletových obdobích.

Hlavní rysy soutěží ženských složek:

- 1) Závodí se převážně v tělocviku obecném. Teprve před druhou světovou válkou se zavádějí také závody ryze gymnastické ve volných sestavách.
- 2) Povinné sestavy na nářadí byly tajné (proto krátké a relativně snadné). Před závodem byly cvičenkám rozdány popisy sestav, každá sestava byla předvedena a cvičenka si mohla sestavu dvakrát zacvičit před vlastním bodováním.
- 3) Ve volných cvičeních prostných i na nářadí bylo zakázáno používat cviků akrobatických (sedy roznožné bočné, „mosty“, přemety, salta aj.)
- 4) Zahraniční vlivy na domácí soutěže žen se uplatnily v menší míře než u mužů a tělocvik žen u nás udržoval houževnatě „ženskou“ formu.

Po první světové válce pokračovala série našich vítězství na mistrovství světa: r. 1922 v Lublani, r. 1926 v Lyoně, r. 1930 v Lucemburku a v r. 1938 v Praze. Na druhém místě jsme se umístili jen v Budapešti r. 1934. Také ženy byly úspěšné a zvítězily v Budapešti

r. 1934 a v Praze r. 1938.⁴³⁾ Z jednotlivců byl nejúspěšnější mistr sportu Alois Hudec, který získal na jubilejním mistrovství světa v Paříži r. 1931 titul absolutního mistra a současně i mistra světa na kruzích, hrazdě, bradlech a koni naších. Mistrovský titul na kruzích uhájil i v roce 1934 a 1938 a byl jeho držitelem více než 14 let. Z dalších závodníků získal titul mistra světa František Pecháček v roce 1922 a Jan Gajdoš v roce 1938, který na téže mistrovství získal titul mistra v prostných. Druhá místa v soutěži jednotlivců získali Josef Effenberger (1926), Jan Gajdoš (1930), Jan Sládek (1938).

Třetí místa dr. Miroslav Kliner (1922), Ladislav Vácha (1926) a Emanuel Löffler (1930 a 1934).

U žen byla v obou mistrovství světa (1934 a 1938) nejlepší zasloužilá mistryně sportu Vlasta Děkanová.

V důsledku nových politických směrů po válce i v důsledku organizačních změn ve světové gymnastice mění i ČOS své stanovisko k olympijským hrám a pravidelně obesílá olympijské závody družstvy. V olympijských závodech dosáhli naši gymnasté menších úspěchů, protože v programu chyběl prostý tělocvik (atletika), který jim většinou dopomohl k vítězství na mistrovství světa. Muži získali nejlepší umístění r. 1928 v Amsterdamu, kde byli druzí. Roku 1920 v Antverpách byli čtvrtí, r. 1936 v Berlíně také čtvrtí. Ženy získaly v r. 1936 v Berlíně druhé místo. Z jednotlivců získali zlatou olympijskou medaili Bedřich Šupčík r. 1924 v Paříži (první zlatá medaile získaná Čechoslovákem na OH) za šplh, Ladislav Vácha v r. 1928 v Amsterdamu za cvičení na bradlech a Alois Hudec r. 1936 v Berlíně za cvičení na kruzích. Stříbrnou medaili získali Robert Pražák r. 1924 v Paříži celkem třikrát, a to za celkové umístění, za cvičení na kruzích a na bradlech, Jan Koutný tamtéž za přeskok, Ladislav Vácha r. 1928 v Amsterdamu za cvičení na kruzích a Emanuel Löffler tamtéž za přeskok. Bronzovou medaili získali Bedřich Šupčík r. 1924 v Paříži za celkové umístění, S. Mořkovský tamtéž za přeskok a Ladislav Vácha tamtéž za cvičení na kruzích.⁴⁴⁾

3.1.6 VLIV DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY (dění během války a po válce)

Dne 30. září 1938 přijala vláda ČSR na své druhé mimořádné schůzi ultimátum, vyplývající z mnichovské schůzky čtyř velmocí. Mnichovský verdikt otrásl československým státem až do jeho základů. Zmenšil jej územně, zničil jeho mezinárodní záruky a převratně zasáhl jeho vnitropolitický systém. Hluboká krize života v Československu postihla samozřejmě také tělovýchovnou a sportovní činnost.⁴⁵⁾

Krátce po okupaci byl Sokol jako mnohé organizace rozpuštěn a jeho majetek zabaven. FPT byla rozpuštěna ještě před příchodem nacistů. Z tělocvičných organizací zůstaly jediné DTJ, kde se postupně soustředila i velká část vrcholových závodníků sokolských. Tělocvičná činnost se projevovala během okupace jednak závody, jednak četnými vystoupeními závodníků v českých i moravských městech. Kromě přeboru Svazu DTJ byla uspořádána četná utkání, např. Brno – Praha, Praha – Ostrava, Praha – Plzeň a konečně Čechy – Morava. Závodilo se výhradně na náradí a v prostných ve volných sestavách. Hlavní význam této činnosti za války je třeba vidět v tom, že bylo možno udržet, i když ve skromné míře, předválečnou úroveň závodníků a současně dát dobrý základ mladým začínajícím gymnastům. Proto ihned po osvobození naší vlasti bylo možno navázat na předválečnou činnosti a v poměrně krátké době obeslat mezinárodní soutěže.⁴⁶⁾

Po osvobození byla současně horečnou obnovou hospodářského, politického i kulturního života u nás obnovována i činnost tělovýchovná. Po neblahých zkušenostech z buržoazní republiky i pod bezprostředním dojmem dnů mnichovského diktátu a tvrdého útlaku v letech okupace bylo od samého počátku proklamováno sjednocení všech složek naší tělesné výchovy v jeden mohutný celek. Byly zřizovány orgány složené ze zástupců všech předválečných tělocvičných i sportovních organizací, které měly za úkol sjednocení uskutečnit. Prvním krokem k sjednocení bylo pořádání společných sportovních soutěží a jiných podniků. Např. již v září 1945 se konaly v Praze v Tyršově domě první společné závody mužů ve volných sestavách jako podnik Ústředního národního tělovýchovného výboru (ÚNTV). Brzy se však ukázalo, že v současných vnitropolitických podmínkách, když se v různých složkách našeho života (a tedy i v tělocvičných a sportovních organizací) ještě uplatňovaly reakční živly usilující o zvrát k bývalým kapitalistickým poměrům, není možno skutečné sjednocení provést. V naší tělesné výchově nastává návrat k předválečné roztržitosti zahalené v tzv. federativním sjednocení. ČOS, Orel, DTJ a celá řada dalších organizací obnovuje

v té době činnost v předmnichovských intencích. Pouze Federace proletářské tělovýchovy, důsledně hájící myšlenku organického sjednocení v duchu Košického vládního programu, neobnovila činnost a dala pokyn svým členům k zapojení do organizace největší – do Sokola.

Od roku 1946 pořádá ČOS opět samostatně mimo jiné akce i pravidelné soutěže v tělocviku. Závody se konaly podle předválečných zvyklostí u dorostu i členstva v tělocviku obecném, začínají se však ve větší míře objevovat soutěže již čistě nářaďové, pravidla ve volných sestavách, jako důsledek všeobecné tendence ve světové gymnastice. Poslední závody v tělocviku obecném (s atletickými disciplínami) se konaly u mužů v roce 1948 při všesokolském sletě v Praze, u žen v roce 1949. Také mezinárodní střetnutí ČOS probíhala v téže době po samostatné linii a uskutečnila se utkání s Dánskem a USA.

Podobně jako ČOS si počínaly nezávisle i ostatní tělocvičné organizace. Např. DTJ kromě domácích soutěží v gymnastice uspořádaly i mezinárodní trojutkání ČSR – Maďarsko – Rakousko.

Po únoru roku 1948 padají rázem všechny uměle vytvářené překážky k sjednocení tělesné výchovy, které se v krátkém čase uskutečňuje na sokolském základě. Současně jsou položeny základy k vybudování socialistického systému tělesné výchovy a jeho základními složkami: 1. gymnastika, 2. sporty, 3. hry, 4. turistika.⁴⁷⁾

Gymnastika je v novém systému diferencována podle svého zaměření na:

1. gymnastiku základní a hygienickou,
2. gymnastiku se sportovním zaměřením (sportovní gymnastika, akrobacie, umělecká gymnastika),
3. gymnastiku pomocnou (sportovně pomocná, gymnastika na pracovištích, léčebná gymnastika).

Pro někdejší nářaďový tělocvik závodní se zavádí podle sovětského vzoru označení „sportovní gymnastika“ a organizačně se odděluje od základní tělesné výchovy a je postavena na samostatnou základnu jako ostatní sporty. Uvedené změny ve spojení s dalšími všeobecnými organizacemi (SÚTVS – SVTVS – ČSTV) přinesly z hlediska sportovní gymnastiky kromě nesporných kladů i nedostatky. Sportovní gymnastika, mnohdy špatným pochopením směrnic, chybným výkladem poslání základní tělesné výchovy i nedostatečným využíváním sovětských zkušeností, byla na začátku zbavena nejen své masové základny, ale hlavně řady zkušených cvičitelů a octla se v hluboké krizi projevující se jak v malém počtu speciálních oddílů, tak v poklesu výkonnosti

závodníků. Nutno přiznat, že jsme se doposud s touto krizí přes konkrétní úspěchy plně nevyvarovali a že zatížení starými formami práce i jinými předsudky se stále ještě nepříznivě projevuje v rozvoji sportovní gymnastiky. Na druhé straně organizační osamostatnění sportovní gymnastiky umožnilo vytvoření solidních základů k speciálnímu tréninku zbavenému dřívější neúčelné přítěže i k rozvoji speciální metodiky jako předpokladu k dosažení vrcholové úrovně. Dalším kladem je proniknutí sportovní gymnastiky do dalších oblastí naší společnosti, do armády, do škol a mezi pracující dorost.

Charakteristické rysy poválečné sportovní gymnastiky u nás:

- 1) Od roku 1950 se používá v názvu sportovní gymnastika pro dřívější nářadový tělocvik a zavádějí se výkonnostní třídy podle systému jednotné sportovní klasifikace.
- 2) Všechny kategorie věkové i výkonnostní závodí výhradně na nářadí a v prostných, lehkootletické a jiné disciplíny jsou ze závodního programu vypuštěny. Tato změna je v souladu s vývojem světových soutěží ve sportovní gymnastice.
- 3) Závodní všechny kategorií se pořádají v jednotách, okresech, krajích a většinou i v celostátním měřítku každoročně. Tato pravidelnost je význačným rysem současné gymnastiky, neboť dříve se konaly soutěže v jednotlivých kategoriích ve víceletých (6-4-2) intervalech.
- 4) Rozhodčí sportovní gymnastiky se rozdělují podle kvalifikace na rozhodčí III., II. a I. třídy a na rozhodčí ústřední.
- 5) Závodní řády a pravidla jsou v úzké souvislosti se stoupajícími nároky na výkony závodníků a ve snaze o spravedlivé posouzení každého výkonu stále doplňovány a zpřesňovány. Charakteristickým rysem těchto změn je, že přinášejí prospěch závodníkům. Mění se vzájemný poměr závodníků a rozhodčích, který je po válce prokazatelně lepší než v minulosti.⁴⁸⁾
- 6) Domácí soutěže jsou stále více ovlivňovány soutěžemi světovými a tento vliv zasahuje i soutěže nižší a soutěže mládeže.
- 7) Vypisují se i soutěže v kategorii žactva.
- 8) V důsledku nářadové specializace narůstá v tomto období výkonnost (a tím i požadavky) ve všech výkonnostních kategoriích, které se prakticky posunují o jednu třídu výš.

Uvedené body platí stejně pro sportovní gymnastiku mužů jako pro gymnastiku žen. Sportovní gymnastika žen se však po druhé světové válce změnila v obsahu i v pojetí mnohem pronikavěji než u mužů.

Připomeňme alespoň nejdůležitější:

1) Ve cvičení prostných i na nářadí se nejen dovolují, ale přímo požadují akrobatické cviky, které byly až do roku 1948 zakazovány (např. sedy roznožné bočné i čelné, „mosty“, pomalé i rychlé přemety, salta atd.) Tato změna názoru na závodní gymnastická cvičení žen způsobila přímo převratný rozvoj gymnastiky žen po této stránce, takže je možno prakticky hovořit o novém sportu a výkony poválečných a předválečných závodnic lze jen těžko srovnávat.

2) Charakter závodů žen je dán nářadím, kterého se v závodech mužů nepoužívá, a ne pojetím cvičení, které se u obou vyvíjí akrobatickým směrem. Závodní sestavy jsou mnohem obtížnější a delší a vyžadují speciální přípravu.

Po druhé světové válce se z usnesení FIG se Stockholmu v roce 1949 zásadně mění program mistrovství světa. Definitivně se vypouštějí lehkootletické disciplíny a závody mají stejný rozsah jako olympijské. Poslední mistrovství světa s atletickými disciplínami byl závod v Basileji r. 1950, kterého se naše družstva nezúčastnila.⁴⁹⁾

3.2 Kladina

3.2.1 Charakteristika cvičení na kladině

Kladina je tělocvičné nářadí sloužící převážně ke cvičení rovnováhy. Ve sportovní gymnastice žen je kladina jedno ze závodních nářadí. Kladina sloupová je určena k pevnému zabudování v tělocvičnách. Skládá se z trubkového sloupku, po kterém pojíždí vozík s připevněným dřevěným břevnem, jehož druhý konec se upevňuje do přenosného stojánku. Břevno je nastavitelné po 100 mm ve výškovém rozmezí 500 – 1400 mm. Délka kladiny je 4950 mm. Kladina závodní je přenosná a je určena pro cvičení žen ve sportovní gymnastice. Dřevěné břevno má soudkový průřez 100 x 160 (220) mm, délku 5 m a je upevněno na dvou výsuvných kovových podstavcích. Výšku břevna lze nastavit v rozmezí 1000 – 1200 mm pomocí šroubů na výsuvných vzpěrách podstavců. Podstavné trubky jsou opatřeny gumovými návleky zabraňujícími posunu nářadí při cvičení. Břevno se potahuje neklouzavým materiálem, obvykle kůží nebo

koženkou. Kladina cvičná je v podstatě závodní kladina s menší výškou nastavení (380 mm).⁵⁰⁾

3.2.2 Vývoj náradí kladina

V Tyršově tělocvičném systému je kladina zařazena mezi tzv. vedlejší náradí. Ve vývoji cvičení žen se však toto náradí stalo trvalou součástí závodního víceboje, takže kladina se od dob soustavného závodění stala hlavním náradím sportovně gymnastického cvičení žen.

Tvar i konstrukce kladiny se zdokonalovaly spolu s vývojem pohybového obsahu cvičení. Od neopracovaného kmene či klády (Hébert) přes rovné prkno (Kloss) se dospělo až k břevnu profilu obdélníkového tvaru, upevněnému ve stojanech.

U nás se v období počátků cvičení pražských žen (paní a dívek) používala nízká kladina, zasazená do pevných stojanů. Tento typ náradí sloužil pro závody žen od roku 1920. Vliv švédského systému tělesných cvičení zpestřil vybavení našich tělocvičen dalším náradím, jako průlezy, bedny, lavičky a boom. Zvyšovací břevno (boom), které sloužilo jak pro cvičení ve visu a podporu, tak i pro cvičení rovnováhy, ovlivnilo v dalších etapách vývoje zvyšovací konstrukce k upevňování kladiny. Ve školních tělocvičnách se řešila úprava výšky kladiny mnoha zařízeními, zejména kombinací systému upevňování vodorovného žebříku a hrazdy.

Pro pódiová vystoupení, pohybové skladby a později i pro závodní činnost byly uplatňovány zvyšovací stojany a schůdky. Břevno mělo průřez obdélníku s plochami 8 a 15 cm širokými a mohlo se zvyšovat asi od 50 do 120 cm i výše.

Rostoucí nároky na pohybový obsah cvičení na kladině si vyžádaly i změnu tvaru kladiny a její konstrukce. Dosavadní zvyšovací stojany se schůdky neměly dostatečnou stabilitu a omezovaly cvičení na začátku a na konci kladiny. Také úzká plocha a ostré hrany břevna nedovolovaly cvičenkám zařazovat obtížnější cvičební tvary. Po druhé světové válce, v padesátých letech, dostává již břevno dnešní tvar. Cvičební plocha byla rozšířena na 10 cm, výška břevna je 16 cm a pro zvýšení bezpečnosti cvičení je kladina zaoblена (šíře středu průřezu 13 cm), délka je 5 m. Konstrukce stojanů a zvyšování kladiny zajistily její pevnost a umožnily využít ke cvičení celé délky kladiny. K náskoku na náradí lze použít můstku typu Reuter.

3.2.3 Vývoj cvičení na kladině

S cvičením rovnováhy na kladině se v literatuře setkáme v 19. století v Německu, v době počátků tělesné výchovy žen. Pohybový obsah byl velmi jednoduchý, převládala chůze se zaměřením na správné držení těla (Rothstein). Ke stejnému účelu využíval M Kloss rovných, upevněných prken (jak široké, tak i úzké plochy) a doporučoval je ve větším počtu k hromadnému cvičení (v postavení vedle sebe), kdy se cvičenky mohly držet při přechodech za ruce. Technika chůze na úzkých plochách prken připomínala artistické kladení chodidel na provazech.

Ve druhé polovině 19. století začaly u nás cvičit ženské složky v tělocvičných spolcích. Pod vedením cvičitelky Kl. Hanušové zaujala kladina v systému cvičení přední místo. (Žačky cvičily na nízké kladině, vysoké od podlahy 25 cm, 14cm široké a 5 m dlouhé).⁵¹⁾ Z pohybových činností to byly cviky převážně cyklického charakteru jako chůze a její obměny, dále výhyby nebo přetlaky dvou cvičenek, jednoduché obraty a různé pohyby paží v postojích. Vzhledem k dobovým názorům a z nich vyplývajícímu pojetí cvičení žen byly některé cviky, např. dřepy, stoje rozkročné, předklony, přednožení, švihový pohyb paží apod. považovány za nevhodné.

Období do první světové války a těsně po ní nepřineslo do cvičení na kladině pronikavé změny, protože Tyršův názor, že rozhodování o cvičení žen má být svěřeno ženám, byl v pozdějších ženských odborech sokolských jednot opomíjen a cvičitelé zaměřili výcvik především na tzv. hlavní nářadí.

Rok 1929 lze označit za počátek soustavného závodního cvičení žen na kladině. Postupný styk našich tělocvikárek s cvičenkami zahraničních gymnastických svazů ovlivnil další rozvoj této závodní disciplíny. Francouzské a jugoslávské cvičenky obohatily cvičení o taneční kroky a vazby, norské o zahájení cvičení výmykem a ukončení seskokem prohnutě. Éru pravidelných mezinárodních soutěží zahájilo první mistrovství světa žen v Budapešti v roce 1934.⁵²⁾ V tomto období (1936 OH Berlín a 1938 MS v Praze) se dotvářela závodní sestava na vysoké kladině. Šlo již o komplex cvičení tvarů, kterými cvičenka naskočila na nářadí, pohybovala se po ploše kladiny a zakončila cvičení do stoje na zemi. Jako úvodní cvičební tvary se kromě výmyků uplatňovaly především mety i s obraty. Na ploše kladiny převažovaly rovnovážné postoje vázané různými druhy chůze, poskoky s jednoduchými pohyby paží a trupu, jednoduché obraty a některé vysoké skoky. Obtížnost sestav spočívala především v náročnějších rovnovážných postojích a polohách (váhy předklonmo, úklonmo,

záklonmo, dřepy nožné apod.), ve dvojných obratech obounož, ve skocích s bočným i čelným roznožením (ne však v maximálním rozsahu pohybu) a v závěrečném seskoku na rukou (přemet stranou, příčně, zánožka i s celým obratem).

Rozšíření pohybového obsahu však neznamenalo změnu charakteru cvičení na kladině. Cvičení bylo převážně statické, zůstal omezen pohybový rozsah, pohyby paží i nohou byly vedeny pouze v přesných, převážně základních polohách, chyběla plynulost, dynamičnost i střídání tempa cvičení, nebyl dostatečný kontrast mezi vysokými a nízkými polohami.

Období po druhé světové válce se vyznačovalo střetnutím dosavadního charakteru i obsahu cvičení s novým pojetím, představovaným sovětskou gymnastickou školou. Pohybový rejstřík sovětských gymnastek si osvojily především závodnice socialistických zemí, zejména Maďarska. A tak spojením maďarské obtížnosti a sovětské pohybové dokonalosti se vyvíjelo zcela nové pojetí cvičení na kladině. Zvýšená kloubní pohyblivost cvičenek umožňovala pohyb ve velkém rozsahu a zařazením akrobatických cviků, jež byly až dosud pouze náplní cvičení prostných, získaly sestavy větší obtížnost, dynamiku, tempo i střídání poloh. Krokové i skokové variace, provázené tanečním pohybem paží i trupu, vytvářely nové kompoziční možnosti.

Období let 1954 až 1956 (mistrovství světa v Římě a olympijské hry v Melbourne) lze považovat za další mezník ve vývoji cvičení na kladině. Ke zvýšení dynamického charakteru cvičení přispělo zařazení některých rychlých akrobatických cviků, zejména na závěr sestav (rychlý přemet vzad do stoje na zemi, překoty i přemety zprosta odrazem jednož) a víceúrovňových obrátů v nízkých i vysokých postojích jednož. Zasloužilá mistryně sportu Eva Bosáková předvedla poprvé v závodě přemet stranou na kladině. Její cvičení mělo dokonalou pohybovou kulturu, rozsah, obtížnost i jistotu v provedení a celá koncepce cvičení připomínala cvičení prostná v omezeném prostoru. Její tréninkové metody na tomto nářadí (zvýšení objemu a intenzity práce, cvičení při hudbě, baletní průprava apod.) se rozšířily mezi naše závodnice. Eva Bosáková měla velký podíl na prosazení československé gymnastické školy, která se při cvičení na kladině uplatňovala především pohybovou elegancí a maximálním rozsahem i ve vedeném pohybu, ve vázání akrobatických tvarů v řady, v zařazování švihových pohybů paží i nohou, rychlými víceúrovňovými obraty, náročnými skoky i s obraty a hlavně v jistotě v rovnováze. Rychlejšího tempa a plynulosti cvičení se dosahovalo

požadavkem přechodu nejméně sedmi délek kladiny v průměrném časovém limitu (90 sekund) sestavy.

Rovněž v období let 1964 až 1968 slavila úspěchy koncepce československých sestav. Volná sestava nejlepší gymnastky světa, zasloužilé mistryně sportu Věry Čáslavské, měla bohatý akrobatický obsah (spojitě dva dálkové skoky a dva přemety vzad zvolna, rychlý přemet vpřed s dopadem na jednu nohu a v závěru sestavy po přemetu stranou s půlobratem přemet vzad zprosta s dvojným obratem) a v provedení obdivuhodnou jistotu, eleganci i lehkost v plynulém, rychlém tempu. Tuto sestavu lze považovat za dosavadní vrchol éry cvičení na kladině a za vzor mladší generaci cvičenek, které sice zařazují obtížnější akrobatické tvary a vazby (přemet stranou nebo vpřed zprosta odrazem jednož, rychlý přemet vzad po přemetu stranou s půlobratem, překot nebo přemet zprosta vzad apod.), ale preciznosti a lehkosti v pohybu, jakou se vyznačovalo cvičení Věry Čáslavské, zatím nedosahují.

Cvičení na kladině prošlo dlouholetým vývojem od jednoduchých pohybových činností k sestavám maximální obtížnosti a maximálním rozsahem pohybu, s kompozicí, která vychází ze cvičení prostných, ale vlivem omezené plochy, výrazně zasahující do techniky pohybu, si zachovává svůj typický charakter.

Hudební doprovod, kterého využívá mnoho závodnic již v tréninku a při pódiových vystoupeních, pomůže v budoucnu rozvíjet estetickou stránku cvičení, podobně jako tomu bylo u cvičení prostných.⁵³⁾

3.3 PROSTNÁ

3.3.1 Charakteristika cvičení prostná

Prostná = závodní disciplína sportovní gymnastiky. Kromě prostných cvičení využívá i akrobatických cvičení, která jsou z hlediska výkonu (obtížnosti) nosnou náplní pohybového obsahu. Komplexně jsou zastoupeny všechny základní skupiny pohybů: statické, vedené (silové), a švihové. Převládají cvičení švihová, představovaná převážně akrobatickými tvary. Obtížnosti se dosahuje především spojením převratů (salt, přemetů, překotů a kotoulů) se skoky a obraty. Sestava prostných (zvláště u žen) se

choreograficky upravuje, zdůrazňují se akrobatické řady a zvláště působivé cviky. Doprovodné pohyby trupem, hlavou a pažemi se esteticky ztvárňují. Užívá se pohybově výrazových prostředků moderní gymnastiky, výrazového tance a baletu s hudebním doprovodem. Cvičí se na pružné podlaze o rozloze 12x12 m, pokrytým měkkým kobercem.⁵⁴⁾ Délka sestavy je v rozmezí 70 - 90 sekund, cvičenec má využít celou plochu koberce. Za překročení času a za opuštění vymezeného prostoru se strhávají body.⁵⁵⁾

3.3.2 Vývoj cvičení prostných (muži)

Historické kořeny akrobatických cvičení je možné hledat v lidových zábavách a tancích, které vnikaly z tužby prostých lidí vyjádřit radost z pohybu. Taneční a akrobatické tvary zpočátku splývaly a bylo velmi těžké je oddělit. I v mnohých současných lidových tancích se toto spojení zachovává, například ve valašských hrách či zbojnických tancích. Postupem času se původní pohybová náplň taneční formy začala diferencovat. Název akrobacie pochází z řeckého slova akrobates – zdvíhající se nahoru. Už dva tisíce let před naším letopočtem vyli akrobatické cvičení známé Egypťanům, starověkým Řekům, v Itálii, ve Skandinávii. Na stěnách Knósského paláce (158 – 140 před n. l. a na dalších památkách z tohoto období (vázách, pohárech, freskách) jsou znázorněno rozmanité akrobatické cvičení, například přemet vzad ve vázaných dvojicích, přemet přes útočícího býka.

Nové náročné akrobatické tvary se postupně stávaly výsadou lidí, kteří svoje schopnosti a šikovnost prodávali zájemcům. Tak vzniklo nové povolání – komedianti. Kočovní akrobaté předváděli svoje umění a šikovnost divákům na trzích, při různých slavnostech, obveselovali a krátili dlouhé chvíle šlechtě na císařských a královských dvorech. V některých zemích, hlavně v Německu, se postupem času proti umění akrobatů jako d'ábelskému dílu ostře stavěla církev, pravda, neúspěšně. Velký význam pro rozvoj akrobacie na přelomu 16. a 17. století měl vynikající Italský akrobat jménem Archangelo Tuccaro (1538 – 1616). Sloužil na dvoře německého císaře Maxmiliána II., poté u francouzského krále Karla IX. Napsal první učebnici v dějinách akrobacie *Trois dialogues de l'exercice de kauter et voltiger en l'air*, ve které popisuje převratové polohy, jako například přemety, salta, vzklopy, na základě vlastních zkušeností. V 18. století tělesná výchova postupně proniká do škol, do výcviku se dostává i akrobacie.

Rozvoj akrobacie nastal po založení německého tělocviku – Vieth a Jahn do tělocviku jejich žáků zařazovali především přemety a salta. Pojem prostné se objevuje v odborné literatuře poprvé ve spisech Adolfa Spiesse (1835). Tento významný pedagog vyzdvihl význam akrobacie a prostných pro školní výchovu. Vytvořil prostné, které s narůstajícím počtem cvičebních tvarů vypěstoval na samostatný cvičební druh. Název prostné zvolil proto, neboť jde o cvičební tvary, které je možné vykonávat prostě (jednoduše).

V našich podmínkách se akrobacie v pravém smyslu slova velmi nerozvíjela. Příčinou byl sokolský konzervatismus vůči novinkám, které přicházely ze zahraničí. Prostné však byli vždy základní součástí cvičení hodiny. Dr. Tyrš kladl mimořádný důraz na cvičení prostných, znamenali vyvrcholení cvičení hodiny z tělocvičné i estetické stránky.

Naši závodníci se ve svých soutěžních sestavách soustřeďovali především na geometrickou přesnost jednotlivých cvičebních tvarů. Pohybový obsah a skladba prostných tohoto období se vyznačovali jednoduchostí cvičebních tvarů, přesností linií a rytmu jednotlivých pohybů, obohacené o různé úpolové postoje a pohyby.

K nenáročnějším cvičením patřilo salto vpřed schylmo, stojka na rukou, přemet vpřed, přemet bokem, váha oporou o lokty. Prostné byli na programu MS a OH a mezinárodních závodů, měli jiný obsah i formu hodnocení. Například na OH 1928 v Amsterdamu se naposledy cvičili společné prostné v trvání 10 až 12 minut. Za nedodržení časového limitu se sráželo 10 bodů. Většina družstev skončila před limitem, a aby neměla bodové srážky, zařadila na závěr sestavy pořadové cvičení, které předváděla tak dlouho, než se naplnil čas. Rozhodování prostných bylo komplikované: dva rozhodčí posuzovali skladbu a její náročnost, další dva výkony jednotlivců a jeden posuzoval souhru. Rozhodčí prvních dvou skupin mohli udělit po dvaceti bodech; známky, jejichž rozdíl nesměl být vyšší než 1,75 b., se škrtyly, dělily dvěma a násobily šesti (rozhodčí mohli udělit maximálně 120 bodů). Rozhodčí, který posuzoval souhru, mohl udělit nejvíce 10 bodů a jeho známka se násobila šesti. Nejvyšší počet bodů za souhru mohl být 60 bodů a celkově mohlo družstvo dosáhnout 300 bodů.

Až od třicátých let se postupně mění obsah prostných, soutěžící ve větší míře zařazují do sestav akrobatické cvičební tvary, které navazují na sebe a tvoří jednotný celek. Jeden z náročných cvičebních tvarů předvedl na MS 1938 v Praze náš reprezentant Kollinger: ze stojky roznožmo, levá vpředu – přemet stranou do rozštěpu, resp. stojka na rukách, skrčit levou. Alois Hudec zařadil do sestavy přemet vpřed i

přemet vzad. Až na OH 1936 v Berlíně gymnasti soutěžili na gymnastickém koberci, který měl určitou pružnost. Od tom je zmínka už roku 1927 – koberec zhotovil mnichovský učitel tělocviku Hacker. Postupně se koberec zkvalitnil, a až roku 1963 předvedli dva odborníci (Reuther a Spieth) technické komisi v Esslingene dvojitou dřevěnou konstrukci s pozoruhodnou pružností. Gymnasti na ní soutěžili na OH 1964 v Tokiu a používá se dodnes.

Po roce 1946 se výrazně mění obsah prostných, akrobatické cvičební tvary se více uplatňují v sestavách. Mezi nejlepší cvičence na začátku čtyřicátých let patřili Ferenc Pataky (Maďarsko), Josef Stalder (Švýcarsko), Karl-William Thoreson (Švédsko), Valentin Kurativ (SSSR), Masao Takemoto a Nobuguki Aihara (oba Japonsko). Z našich Zdeněk Růžička (na OH 1948 v Londýně obsadil třetí místo) a Vladimír Prorok (mistr Evropy 1955). Mezi jeho nejnáročnější akrobatické řady patřil úvod prostných: z rozběhu přemet stranou se čtvrtobratem-přemet vzad-salto vzad prohnutě s půlobratem (180 stupňů). Na OH 1956 v Melbourne Bulhar Todorov jako první v prostných skočil dvojně salto vzad skrčmo.

Výrazným přelomem ve cvičení prostných bylo vystoupení Itala Fraka Menichelliho na MS 1962 v Praze a na OH 1964 v Tokiu. Menichelli svou sestavu složil ze složitých dynamických, akrobatických tvarů bez výraznějších odpočinkových poloh. Prostné Menichelliho na OH 1964 bylo přímo pohybovou básní, demonstrací odvahy, elegance, s vysokým stupněm pohyblivosti, lehkosti – to před ním ještě nikdo neukázal. Je potřeba vyzdvihnout nejen přístup samotného gymnasty, ale i tvořivou práci švýcarského trenéra Jacka Güntharda.

Gymnasti v dalších letech zařazovali do svých sestav nenáročnější akrobatické tvary, kterými získávali vysoké hodnocení. Na MS 1970 v Lublani Japonec Kenmocu zařadil do sestavy salto vzad s trojitým obratem (o 1080 stupňů), na Světovém poháru 1977 v Oviadě zase Nikolaj Andrianov zařadil do sestavy dvojitě salto vzad prohnutě.

Mezi nejlepší patřil i Jiří Tabák – na ME 1975 v Brně získal bronzovou medaili, byl ve finále na MS 1978 ve Štrasburku a na OH 1980 v Moskvě obsadil čtvrté místo. Na MS 1981 Li Yue-jin jako první skočil přemet stranou se čtvrt obratem, dvojně salto vzad skrčmo s dvojitým obratem o 720 stupňů.⁵⁶⁾

3.3.3 Vývoj cvičení prostných (ženy)

Cvičení prostná můžeme nazývat vrcholem gymnastického víceboje žen, neboť se při nich v plné šíři uplatňuje krása, ladnost a kultura pohybu. Jsou součástí všech druhů gymnastiky a závodní forma prostných je nedílnou součástí gymnastického víceboje.

Od svého vzniku prošla tato cvičení dlouhým vývojem. Nejprve to byly jednoduché elementární pohyby, které měly statický charakter. Průkopníky v systematickém a metodickém utřídění cvičení prostných byli tělovýchovní pracovníci v druhé polovině 18. století – J. H. Pestalozzi (1746 až 1829), Eiselen (1793 až 1846) a A. Spiess (1810 až 1858). Cvičení měla formální charakter, neboť šlo o využití těla a jeho částí bez zřetele na účelnost a fyziologický účinek cviků.

Tvůrcem prostných odlišného charakteru byl Petr Henrik Ling (1776 až 1839), představitel švédského tělocviku, který vybíral pohyby podle jejich anatomicko-fyziologického účinku, zdůrazňoval zdravotně hygienické hledisko a správné držení těla.

Po založení samostatného českého spolku „Tělocvičná jednota Pražská“ v roce 1862 se cvičení prostná stala nedílnou součástí celé naší tělesné výchovy.

Cvičení žen bylo v počátcích, tj. od roku 1862, těsně spjato s rozvojem mužského tělocviku, což se odráželo v charakteru cvičení žen, a to nejen ve výběru prostředků, ale i v pohybovém obsahu. Až do první světové války byl obsah prostných zaměřen hlavně na formálně estetickou stránku, zdůrazňovala se geometrická přesnost polohy těla a jeho částí, cvičení bylo příliš statické, bez využití dynamické a prostorové složky pohybu. Obsahová stránka prostných byla omezena na pohyby na místě a velmi často byly zařazovány výdrže v jednoduchých polohách a postojích.

Později se v zahraničí i u nás začal projevovat nesouhlas s formálním, statickým cvičením a zásluhou vynikajícího tělovýchovného pracovníka Augustina Otčenáška pronikl k nám vliv Deményho a Héberta z Francie. G. Demény zastával názor, že pohyb při prostných má být plynulý, zamítal příliš dlouhé výdrže a propagoval rozvíjení svalové síly spolu s rozvojem ohebnosti a vytrvalosti. Na nové pojetí prostných měl vliv také Jacques Dalcroze, zakladatel rytmického tělocviku. Přínosem nového rytmicko-gymnastického směru bylo odstranění strohého, strnulého pohybu, střídání napětí svalstva s uvolněním (relaxací) jednotlivých svalových skupin, střídání

vedeného a švihového pohybu. Jednotlivé prvky cvičení byly sestavovány v rytmické řady, které byly doprovázeny hudbou.

Až do roku 1928 šlo o nezávodní formu prostných, neboť ženy se ještě nezúčastňovaly soutěží. Začaly však hledat nové prostředky a možnosti pro závodní program a v roce 1928 byl vypsán první závod jednotlivkyň o Přebor ČOS, při němž byla poprvé zařazena prostná jako jedna ze závodních disciplín. Náplň tvořila část sletových prostných. V roce 1931 již byla pro závod o Přebor ČOS zkoncipována povinná prostná. Hodnotíme-li dnes pohybový obsah povinných prostných z roku 1931, vidíme, že měla charakter rozcvičení a byla z technického i fyziologického hlediska nenáročná. Akrobatické tvary a skoky byly v tehdejší době z morálně estetických a bezpečnostních důvodů pro ženy zakazovány.

V roce 1934 se uskutečnil první mezinárodní závod žen, pořádaný Mezinárodní Federací (1. mistrovství světa žen) v Budapešti. Prostná do programu zařazena nebyla, pouze akrobacie (podle tehdejší terminologie tzv. různosti): a) stoj na ruce bez opory, b) přemet přes cvičenku ve vzporu klečmo.

Pro Přebor ČOS v roce 1935 byla kromě povinných prostných vypsána i volná prostná. Jelikož závodní řád tehdy zakazoval zařazení akrobatických tvarů i do volných prostných, nelišila se tato prostná svým obsahem od prostných povinných. Charakter cvičení zůstával zachován bez podstatnějších změn až do začátku druhé světové války a ani v prvních letech po válce se názor na pohybový obsah prostných nezměnil. Zlom ve vývoji nastal až roku 1949. Průkopnicemi nového pojetí prostných byly sovětské gymnastky, které přijely do Československa s ukázkami gymnastického umění. Do prostných zařazovaly prvky, které do té doby byly u nás zakazovány – přemety zvolna, sedy roznožné a další akrobatické tvary.⁵⁷⁾ Cvičení předvedly s patřičnou lehkostí a elegancí, akrobatické prvky spojovaly s tanečními v harmonický celek. (Maďarka Agnesa Šarkanyiová Keletiová poprvé v prostných skočila rondát-salto vzad skrčmo v Budapešti roku 1949.)⁵⁸⁾

Průkopnicí tohoto nového pojetí u nás byla Eva Bosáková. Hlavním přínosem její koncepce bylo skloubení technické akrobatické přípravy s klasickou taneční (baletní) přípravou. Zdůrazňovala velký rozsah i rozpětí pohybů, dynamičnost, vyloučení přílišných výdrží, zařazování akrobatických tvarů větší obtížnosti. Bylo nutno přizpůsobit se udávané linii a změnit názor na obsah prostných. Velké rozpětí i rozsah pohybu, zařazování obtížnějších akrobatických tvarů se stalo pro cvičenky nutností. Nový směr ovlivňoval tvorbu povinných i volných prostných.

V roce 1950 byl do povinných prostných poprvé zařazen rychlý přemet vpřed. O deset let později (v šedesátých letech) se již objevil v technicky náročnější vazbě po „rondátu“ a skoku s celým obratem. V roce 1970 na mistrovství světa v Lublani obsahovala už povinná sestava téměř všechny druhy přemetů – rychlé přemety vpřed i vzad, přemety zvolna vpřed i vzad, a byly kladeny mnohem větší nároky na pohybovou, taneční přípravu.

Rovněž v pohybovém obsahu volných sestav nastaly po druhé světové válce značné změny. Do roku 1950 byly ve volných prostných zařazovány obvykle 1 až 2 akrobatické řady s prvky prováděnými vpřed, ale o deset let později to již byly průměrně 4 akrobatické řady s vrcholnými akrobatickými tvary – přemety vzad, přemety a překoty vpřed i vzad zprosta. V sedmdesátých letech přistupují dvojné obraty u přemetů vzad zprosta. Přestože vzrostl počet akrobatických řad i prvků a všechny složky cvičení prostných byly obsahově obohaceny, časový limit zůstal zachován. Důsledkem je značný vzestup dynamičnosti volných i povinných prostných. Zařazením hudebného doprovodu k povinným i volným prostným se prostná obohacují o rytmické a výrazové pohyby. Dochází k vytváření hudebně pohybového celku.

Nejlepší světovou interpretkou uměleckého sepětí pohybu s hudbou byla Věra Čáslavská, jejíž sestava vysoce obtížná a náročná po stránce technické i kompoziční, tvořila hudebně pohybový celek.

Vývoj pohybového obsahu se netýká jen kvantitativní stránky, která je dána celkovým počtem prvků, ale též kvalitativní stránky. Během několika posledních desítek let dochází ke změně zejména v kvalitativní stránce sestav prostných cvičení, která je především zdůrazněna v originalitě vazeb akrobatických tvarů a tanečních spojů, dále v půdorysném řešení sestavy vzhledem k vymezenému prostoru, v přístupu k výběru hudby k volným prostným a konečně v choreografickém řešení prostných. V minulých letech byl pohybový obsah prostných realizován pouze po přímkách a diagonálách. Rozvojem moderní (umělecké) gymnastiky u nás se prvky moderní gymnastiky stávají nezbytnou součástí prostných. Uplatněním těchto prvků (zejména tanečních kroků, poskoků, skoků a obrátů) vznikají nové možnosti pro využití cvičební plochy nejen po přímkách, ale i po oblouku a kruhu. Stoupající nároky na skladbu volných prostných si vynutily přizvat ke spolupráci odborníky – choreografy a moderní gymnastky.⁵⁹⁾

3.4 HISTORIE GYMNASTICKÝCH SOUTĚŽÍ NA OH A MS

3.4.1 OLYMPIJSKÉ HRY

I. OH 1896 – Atény

Gymnastické závody se konaly pod širým nebem na Olympijském stadionu. V soutěži startovalo celkem 75 gymnastů. Zajímavé byly soutěže na bradlech a na hrazdě: na vedle sebe postavených bradlech a hrazdě současně cvičili čtyři závodníci. V šesti individuálních nářadích (bradla, hrazda, kůň na šíř, kruhy, přeskok a šplh) se udělovali jen zlaté a stříbrné medaile.

II. OH 1900 - Paříž

Myšlenkou uspořádat Hry II. olympiády roku 1900 v Paříži v rámci Světové výstavy se Pierre de Coubertin zabýval už dávno a se zadostiučiněním přijal toto rozhodnutí. O tyto olympijské hry sportovci neprojeví zájem, a tak se na programu her objevili jen závody ve sportech a ve tělesném cvičení, ke kterým patřilo i chytání ryb, běhání v trojnohém běhu a biliard. Program her byl rozdělený na několik měsíců. Vítězové olympijských soutěží nedostali ani stužku. Odměnou vítězům byl laciný jarmarkový brak, jak se výstižně vyslovil předseda Českého olympijského výboru dr. Jiří Guth, který vedl naši čtyřčlennou výpravu (tři atleti: František Suk-Janda, Karel Nedvěd, Ondřej Pukl a gymnasta František Erben). V gymnastice soutěžilo 134 borců (112 Francouzů, 9 Němců, 5 Angličanů, 3 Belgičané, 2 Švýcaři, Ital, Maďar a Čech. Soutěž družstev se nekonala, protože každá země chtěla soutěžit vlastním systémem, a tak ve dvou dnech soutěžili jednotlivci v jedenáctiboji, který se skládal z těchto disciplín: hrazda, bradla, přeskok, kůň na šíř, kruhy, prostné, skok daleký, šplh, skok daleko-vysoký, skok o tyči, vzpírání 50-ti kilogramového břemene. Sestavy na nářadí nebyly předepsané a gymnasté cvičili program podle vlastního sestavení. Náš František Erben skončil na 34. místě.

III. OH 1904 – St. Louis

Tyto olympijské hry se konaly na počest připojení Luisiany ke Spojeným státům. I tyto hry, jako ty předešlé, byly rozděleny do několika měsíců. Olympiáda začala 1. června gymnastickými soutěžemi a skončila 23. listopadu fotbalovým

zápasem. Gymnastické soutěže byly rozděleny do dvou částí, ve výsledkové listině jsou značné rozdíly. Největším sběratelem medailí byl Američan Anton Heida (českého původu), který ke zlaté v soutěži družstev přidal ještě další čtyři medaile na nářadí (kůň na šíř, hrazda, překrok, v celkovém hodnocení sedmi nářadí). Gymnastické soutěže přinesly několik zajímavostí. Například Edward Henning získal zlatou medaili za cvičení s kužely. Skupinové cvičení bylo zvláštní – všichni členové čtyřčlenného družstva museli předvést cvičební tvary současně na čtyřech bradlech a hrazdách: každý dvě povinné sestavy a jednu volnou sestavu na bradlech a hrazdě, jeden povinný skok přes koně na dél a jednu povinnou a volnou sestavu na koni na šíř. Závodník mohl získat maximálně 45 bodů (pět bodů za každé cvičení). Každý borec musel absolvovat tři atletické disciplíny: vrh koulí, skok do dálky a běh na 100 yardů. Další soutěž pod názvem olympijské gymnastické mistrovství se skládala ze sedmi disciplín: cvičení na koni, skok přes koně nadél, bradla, hrazda kruhy, šplh a plavání.

IV. OH 1908 – Londýn

Londýn měl na přípravu necelé dva roky, a navzdory tomu Angličané byli schopní vybudovat Olympijský stadion pro sto tisíc diváků a utvořit dobré podmínky pro sportovce. V soutěži v gymnastice – víceboj jednotlivců a víceboj družstev – startovalo 106 jednotlivců z 12 zemí a 254 borců v soutěži družstev z 8 zemí. Vítězné družstvo Švédska tvořilo 33 závodníků, páté Francouze tvořilo dokonce 40 závodníků. V soutěži jednotlivců se představili i dva čeští gymnasté. Josef Čada obsadil dvacáté páté místo a Bohumil Honzátko třicáté šesté místo. Pravidla a předpisy byly už konkrétněji formulované, i tak se však diskutovalo o tom, aby se vytvořil kodex rozhodování, který ulehčí rozhodčím hodnotit cvičení podle přesných popisů sestav. Soutěž jednotlivců se skládala z jakéhosi pětiboje: cvičení na kruzích, na koni s držadly, na bradlech, na hrazdě a kruhy odbočmo snožmo na koni na šíř s držadly (na počet).

V. OH 1912 – Stockholm

V období upevňování pozic národních olympijských výborů se podařilo zabezpečit samostatnou účast Čechů, Finů a Srbů. V čele české výpravy stál Josef Rössler-Ořovský. Švédí připravili hry s mimořádnou důsledností, nový olympijský stadion vybudovali na ploše někdejšího královského zvěřince v Idrottsparku (dodnes slouží sportovcům), v útrokách tribun zřídili gymnastické tělocvičny. Z technických novinek stojí za zmínku prvé použití elektronické časomíry a dokonce i cílové kamery.

V gymnastických soutěžích se zúčastněné země nesjednotili, soutěžilo se (i udělovali medaile) ve třech kategoriích: švédském systému, kombinovaném systému a ve volném výběru pohybů na náradí.

VII. OH 1920 Antverpy

Mezinárodní gymnastická federace k této olympiádě zaujala odmítavé stanovisko, kvůli rodišti prezidenta FIG Cupéruse, a tak pokračovala nejednotnost soutěžního programu i náhodnost výběru disciplín. Na programu byly čtyři disciplíny: evropský systém víceboje družstev, švédský systém víceboje družstev, volný víceboj družstev a soutěž jednotlivců. V evropském systému startovalo i 18-ti členné družstvo Sokola (Josef bochníček, Ladislav Bubeníček, Josef Čada, Stanislav Indrech, Miroslav Kliner, Josef Malý, Zdeněk Opočenský, Josef Pagát, František Pecháček, Robert Pražák, Václav Stolář, Svatopluk Svoboda, Ladislav Vácha František Vaněček, Jaroslav Velda, Václav Wirt, Václav Dědina, Eduard Hora), které skončilo na čtvrtém místě. Součástí závodů byl například běh na 110 m přes překážky, cvičení na hrazdě, bradlech, kruzích a v prostných a cvičilo se ve čtveřicích. Gymnastické soutěže měli malou návštěvnost. Soutěž jednotlivců vyhrál Ital Giorgio Zampori – soutěžilo se na čtyřech náradích (hrazda, bradla, kůň na šír, kruhy).

VIII. OH 1924 – Paříž

Příprava našich gymnastů začala v květnu nominačními závody, které rozhodly o užším výběru do závěrečné části týdenní přípravy (v červenci). Pod vedením Josefa Čady a Františka Erbena se na olympiádu připravovali: Vácha, Šupčík, Karafiát, Kos, Gajdoš, Pražák, Indrech, Mořkovský, Wirt, Kliner a Koutný. První zlatou medailí, pro naši republiku, na OH získal Bedřich Šupčík ve šplhu na devítimetrovém laně časem 7,2 sekundy (neoficiální světový rekord) a poprvé tak zazněla na olympiádě naše hymna.

IX. OH 1928 – Amsterdam

Nejúspěšnější částí československé výpravy byli opět gymnasté. Poprvé soutěžily i ženy – mezi pěti dvanáctičlennými družstvy československé reprezentantky chyběly.

X. OH 1932 – Los Angeles

Cesta za oceán byla pro Evropany drahá, a tak mnohé země vyslali jen symbolicky jednoho sportovce. Výjimkou nebylo ani Československo, které poslalo jen sedm závodníků, a ani jednoho gymnastu. Proto byli gymnastické soutěže silně poznamenané vzpomínanou neúčastí nejlepších Evropanů.

XI. OH 1936 – Berlín

Byly to zvláštní hry: na jedné straně dobrá organizace, na druhé tíživá atmosféra zeleno-hnědých a černých uniforem s odznaky hákového kříže jako předzvěst největší světové pohromy. Na každém kroku bylo cítit nacionalistický šovinismus, kterému podlehli i rozhodčí. Gymnastické soutěže byly velmi silně obsazené, v soutěži družstev startovalo 14 celků, v soutěži jednotlivců 111 gymnastů. Úspěchy, pochopitelně, slavili domácí borci. Hrdinou byl Švýcar Miez, který po dvanácti letech ještě získal zlatou medaili v prostných. Zlatou medaili ve šplhu získal Alois Hudec. Zlaté medaile v jednotlivých disciplínách si rozdělili Němci Konrád Frey (kůň na šíř a bradla) a Alfred Schwarzmann (přeskok), Fin Saarvala (hrazda) a Švýcar Miez (prosná). Reprezentační družstvo žen získalo stříbrné medaile ve složení: Vlasta Děkanová, Anna Řebřínová, Vlasta Foltová-Hamplová, Marie Větrovská-Široká, Jaroslava Bajerová, Zdena Veřmiřovská, Božena Dobešová a Matylda Pálffyová.

XIV. OH 1948 – Londýn

Zlá hospodářská situace a poválečné těžkosti způsobovali v přípravě her nemalé starosti. Organizátoři nestačili vybudovat nová sportoviště ani olympijskou vesnici. Náročnou přípravou na OH prošlo osm nezkušených děvčat – Honsová, Růžičková, sestry Eliška a Miloslava Misáková, Millerová, Srencová, Šilhánová a Kovářová, devátou závodnicí byla zkušená Veřmiřovská a trenérkou dvojnásobná mistryně světa (1934, 1938) Vlasta Děkanová. Předpovědi o medailích se naplnily. Škoda, že se neudělovaly medaile na jednotlivých nářadích. Podle bodových hodnot, které závodnice získaly v soutěži družstev, by v celkovém pořadí byla zvítězila Honsová, na kladině Honsová, druhá by byla Misáková, Třetí Srencová, kruhy by byla vyhrála Honsová a bronzem by byly dekorovaly Misákovou a Srencovou. O třetí místo v pořadí jednotlivkyň by se byla dělila Maďarka Köviiová s naší Miloslavou Misákovou. Soutěž mužů přinesla nečekaný úspěch Finům, kteří porazili Švýcary. Skvělý výkon dosáhl náš mistr Zdeněk Růžička, který získal bronzovou medaili (kruhy). Organizace

závodů nebyla špatná, ale muži i ženy cvičili současně, hala byla přeplněná nářadím, a tak prostředí působilo dojmem malého tělocvičného labyrintu.

XV. OH 1952 - Helsinky

Družstvo mužů Československa, ve kterém zůstali jen dva z londýnské olympiády (Zdeněk Růžička a Leoš Sotorník), sehrálo souboj o šesté místo s Maďarskem. Zakolísalo ve cvičení na koni na šíř a na hrazdě. V soutěži jednotlivců získal dvě zlaté Čukarin (na koni na šíř a v přeskoku), Šagiňan vyhrál kruhy, Eugster (Švýcar) bradla, Thoresson (Švéd) prostné a Švýcar Günthard hrazdu. Do finále se dostal Ferdinand Daniš, a to na bradlech, kde skončil pátý. V soutěži žen bylo československé družstvo bez zkušených gymnastek – z londýnského týmu zůstala jen Božena Srncová. Silnou osobností našeho družstva byla Eva Věchtová (Bosáková). Čtrnácté místo našeho kolektivu znamenalo příslib do budoucnosti.

3.4.2 MISTROVSTVÍ SVĚTA

I. MS 1903 – Antverpy

Do Antverp přijela čtyři devítičlenná reprezentační družstva: Francie, Lucembursko, Holandsko a pořádající Belgie. Každý musel být amatérem a musel být starší 18-ti let. Stupnice bodování byla shodná se školskou, jen v opačném pořadí: pět bodů znamenalo nejlepší výkon. Pro družstva byly vypsány dvě povinné sestavy a jedna volná sestava na bradlech, na hrazdě, na koni na šíř a na kruzích. Atletická část obsahovala běh na 150 m, zdvihání 45 kg břemene obouřuč dvakrát za sebou a skok vysoký. Tyto mezinárodní závody se konaly jako součást 27 slavností belgického tělocvičného svazu a až dodatečně byly uznány za první světový šampionát. Zde padlo rozhodnutí, že v budoucnu se uskuteční každé dva roky.

II. MS 1905 - Bordeaux

Zde se sešli ti samí reprezentanti jako v Antverpách. Ačkoli cvičenci z Čech na těchto závodech nesoutěžili, usilovně studovali vývoj sestav na jednotlivých nářadích, hledali novinky. Z původních 23 disciplín se soutěžilo jen v 17 disciplínách a na třech nářadích.

III. MS 1907 - Praha

Naši borci byli skvělí ve cvičení na koni naších. Cvičily se povinné a volné sestavy na hlavních nářadích a přeskok přes koně nadél, část sletových prostných. Z atletických disciplín to byl skok vysoký, skok daleký, skok o tyči, běh na 100 yardů. Bylo zakázané používat tretry. Dále byli na programu šplh bez přírazu a vzpírání – 50-ti kilogramovou činku obouručně pětkrát, nebo 25-ti kilogramovou činku jednoruč pětkrát. České družstvo, ve složení: František Erben, Josef Čada, Boris Honzátka, Josef Seidl, Karel Sál, Karel Starý a předcvičovatel František Přečner, získalo zlatou medaili.

IV. MS 1909 – Lucemburk

Zde bylo zařazeno do povinné sestavy cvičení na kruzích, místo cvičení na koni naších. Byly zredukovány i atletické disciplíny jen na běh a skok daleký, vysoký. Závodilo se také ve šplhu. Gymnasté, hlavně Francouzi, Češi a Italové, předvedli mnoho nových cvičení tvarů (hlavně na bradlech).

V. MS 1911 - Turín

Naše výprava se do Turína vydává pod vedením dr. Vaníčka. V prostných družstvo Čechů předvedlo s velkou precizností všechny přeskupení, nástup i závěr a získalo nejvíc bodů – o 10 víc než Francouzi. V ostatních disciplínách víceboje Češi nevynikli. Překvapila je kovová hrazda (byli zvyklí na dřevěnou). Češi skončili po velikém boji druzí za Francouzi.

VI. MS 1913 – Paříž

Předností českých gymnastů bylo neustálé hledání nových cvičebních tvarů a spojení na jednotlivých nářadích, jako i vysoká fyzická zdatnost při plnění disciplín prostého tělocviku. Na nářadí dominoval nestárnoucí Čada, Steiner rozšířil svojí turínskou sestavu o další novinky, Karel Starý byl nepřekonatelným atletem. Češi nastupují na prostné se Slovinci, svérázným pohybem v rytmu získávají plný počet bodů (170). Italům se daří se daří na bradlech a triumfují i na koni naších. Čada a Pardubský vyvolali na hrazdě potlesk diváků. Češi porazili Francouze v jejich domácím prostředí a tím jim vrátili porážku z Turína.

VII. MS 1922 – L'ublaň

První světová válka na delší dobu přerušila sportovní styky mezi evropskými zeměmi. Ve všech reprezentačních družstvech došlo k výměně generací. Českoslovenští sportovci se stali opět mistry světa a to ve družstvech. V jednotlivcích vyhráli rovným výkonem čs. Borec František Pecháček a Jugoslávec Petr Šumi.

VIII. MS 1926 - Lyon

Na tomto mistrovství družstvo Československa získalo opět zlaté medaile, o což se zasloužili tito čtyři sportovci. Šupčík, Vácha, Karafiát, Gajdoš.

IX. MS 1930 - Lucemburk

V Mezinárodní gymnastické federaci se v třicátých letech v technické komisi bouřlivě diskutovalo nejen o skladbě předepsaných sestav, ale určily se i zbytečně tvrdé limity v prostém tělocviku. Při nepřízní počasí se narychlo stěhovali bradla a kůň naších do garáže s betonovým podkladem, do staré zchátralé tělocvičny se vešla jen hrazda a kruhy. Došlo k ošklivým pádům a zraněním.

MS jednotlivců 1931 – Paříž

Toto první MS jednotlivců bylo vyhlášeno na počest 50. výročí zrodu Mezinárodní gymnastické federace. Program: volné prostné, povinné a volná sestava na bradlech, na hrazdě, na kruzích, na koni naších, přeskok přes koně s držadly, šplh, skok vysoký, vrh koulí a běh na 100m. Několikanásobným mistrem světa se stal Alois Hudec (současně získal 5 medailí.

X. MS 1934 – Budapešť

Zde poprvé oficiálně soutěžily i ženy. Soutěž, kterou rozpracovala pořádající země, se skládala ze třech částí: v první části tělocvičná hodina s rozvíjením, s volnými sestavami na bradlech s nestejnou výškou žerdí, na kladině a s volným přeskokem na koni naších; v druhé části atletické disciplíny; v třetí části rytmická sestava s hudebním doprovodem nebo zpěvem. Družstva byla šesti-až osmičlenná, soutěžily i jednotlivkyně. Družstvo tvořila sestava Vlasta Děkanová, Eleonora Hájková, Anna Hřebřinová, Vlasta Foltová a Zdena Věřmiřovská, a zvítězily tak o více než 100 bodů.

XI. MS 1938 - Praha

Nástup fašizmu se projevil i na vrcholných sportovních akcích. Naše družstvo ve složení Alois Hudec, Vratislav Pecháček, Jindřich Tintěra, Josef Novotný, JanGajdoš, Emanuel Löffler, Augustin Hrubý, Jan Sládek postupovalo od náradí k náradí s mírným náskokem. Soutěž žen, podruhé na šampionátu, měla na programu tyto disciplíny: povinná sestava na kruzích, povinná a volná sestava na bradlech s nestejnou výškou žerdí, volná sestava na kladině, přeskok přes koně našich, běh na 60m, hod diskem a volná společná skladba s kuželem. Československé družstvo ve složení Marie Skálová, Marie Hendrychová, Vlasta Foltová, Vlasta Děkanová, Zdena Veřmiřovská, Hana Nežerková, Božena Dobešová a Matylda Pálfyová zvítězilo s převahou pře Jugoslávií, Polskem a Bulharskem.

XII. MS 1950 - Basilej

V prvních poválečných letech aktivizuje svou činnost Mezinárodní gymnastická federace a přiděluje dvanáctý světový šampionát Basileji (neutrální země, která se rychle zotavila z rán způsobených fašismem). Byl to poslední šampionát, na kterém se soutěžilo i v atletických disciplínách.

4. Závěr

Pokusila jsem se o shrnutí historie české sportovní gymnastiky. Tato práce podává ucelený přehled o jednotlivých mezinárodních závodech mužů a žen, o vývoji náradí a obsahu cvičení na náradí (kladina, prostná), čímž jsou splněny zadané cíle.

Jsem si vědoma jistých nedostatků a chybějících údajů, které nebylo možné zpracovat v důsledku mezer v gymnastické literatuře. Práci jsem se snažila obohatit obrázkovou přílohou.

Tělesná výchova a sport mají bezpochyby vliv na výchovu mladého člověka i na celé skupiny obyvatelstva. Cílevědomý trénink našich reprezentantů a reprezentantek přinesl obrovské úspěchy na velkých závodech. Bude těžké najít ve sportovní gymnastice takové osobnosti, jako byli Hudec, Šupčík, Vácha, Děkanová, Bosáková, Čáslavská a další.

Odkazy a citace

- 1) Sportovní gymnastika, roč. XVIII, č. 11-12, 5 s.
- 2) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 8 s.
- 3) Demetrovič, E. a kol.(1988). Encyklopedie tělesné kultury. Praha: Olympia. 175 s.
- 4) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 8 s.
- 5) Demetrovič, E. a kol. (1988). Encyklopedie tělesné kultury a - o. Praha: Olympia. 175 s.
- 6) Demetrovič, E. a kol. (1988). Encyklopedie tělesné kultury p - ž. Praha: Olympia. 14 s.
- 7) Demetrovič, E. a kol. (1988). Encyklopedie tělesné kultury a - o. Praha: Olympia. 175 s.
- 8) Demetrovič, E. a kol. (1988). Encyklopedie tělesné kultury a - o. Praha: Olympia. 214 s.
- 9) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 11 s.
- 10) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 11 - 13 s.
- 11) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 13 s.
- 12) Demetrovič, E. a kol. (1988). Encyklopedie tělesné kultury a - o. Praha: Olympia. 250 s.
- 13) Gajdoš, A., Ješek Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 14 s.
- 14) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 14 s.
- 15) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 14 s.
- 16) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 15 s.
- 17) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 15 s.

- 18) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 15 -16 s.
- 19) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 16 s.
- 20) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 17 s.
- 21) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport, 1988. 17 s.
- 22) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 20 s.
- 23) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 20 s.
- 24) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 21 s.
- 25) Marek, J. (1983). Dějiny československé kultury (od roku 1848 do současnosti). Praha: Univerzita Karlova. 4 s.
- 26) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 21 s.
- 27) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 23 s.
- 28) Kössl, J., Štumbauer, J., Waic, M. (1994). Vybrané kapitoly z dějin české tělesné kultury od roku 1774 po současnost, 3.díl. Praha: L print. 124 s.
- 29) Kössl, J., Štumbaur, J., Waic., M. (1994). Vybrané kapitoly z dějin české tělesné kultury od roku 1774 po současnost, 3.díl. Praha: L print. 125 s.
- 30) Bosák, E. a kol. (1969). Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu I. Praha: Olympia. 260 s.
- 31) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 24 s.
- 32) Bosák, E. a kol. (1969). Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu I. Praha: Olympia. 260 s.
- 33) Bosák, E. a kol. (1969). Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu I. Praha: Olympia. 261 s.
- 34) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 24 s.

- 35) Bosák, E. a kol. (1969). Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu I. Praha: Olympia. 261 s.
- 36) Bosák, E. a kol. (1969). Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu I. Praha: Olympia. 262 s.
- 37) Bosák, E. a kol. (1969). Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu I. Praha: Olympia. 263 s.
- 38) Štumbauer, J. (1991). Přehled Československých dějin tělesné výchovy a sportu. České Budějovice: Pedagogická fakulta. 25 s.
- 39) Bosák, E. a kol. (1969). Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu I. Praha: Olympia. 263 s.
- 40) Bosák, E. a kol. (1969). Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu I. Praha: Olympia. 264 s.
- 41) Kössl, J., Štumbauer, J., Waic, M. (1994). Vybrané kapitoly z dějin české tělesné kultury od roku 1774 po současnost, 3.díl. Praha: L print. 147 s.
- 42) Bosák, E. a kol. (1969). Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu I. Praha: Olympia. 264 s.
- 43) Bosák, E. a kol. (1969). Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu I. Praha: Olympia. 265 s.
- 44) Bosák, E. a kol. (1969). Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu I. Praha: Olympia. 266 s.
- 45) Štumbauer, J. (1991). Přehled Československých dějin tělesné výchovy a sportu. České Budějovice: Pedagogická fakulta. 25 s.
- 46) Bosák, E. a kol. (1969). Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu I. Praha: Olympia. 266 s.
- 47) Bosák, E. a kol. (1969). Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu I. Praha: Olympia. 267 s.
- 48) Bosák, E. a kol. (1969). Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu I. Praha: Olympia. 268 s.
- 49) Bosák, E. a kol. (1969). Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu I. Praha: Olympia. 269 s.
- 50) Demetrovič, E. a kol. (1988). Encyklopedie tělesné kultury a - o. Praha: Olympia. 248 s.
- 51) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 103 s.

- 52) Libra, J. a kol. (1973). Teorie a metodika sportovní gymnastiky III. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 77 s.
- 53) Libra, J. a kol. (1973). Teorie a metodika sportovní gymnastiky III. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 78 s.
- 54) Demetrovič, E. a kol. (1988). Encyklopedie tělesné kultury p - ž. Praha: Olympia. 53 s.
- 55) <http://gymnastika.cstv.cz/Org/Pravidla/SG2006/Pravidla.htm>
- 56) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55 s.
- 57) Libra, J. a kol. (1973). Teorie a metodika sportovní gymnastiky III. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 53 s.
- 58) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 113 s.
- 59) Libra, J. a kol. (1973). Teorie a metodika sportovní gymnastiky III. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 54 s.

REFERENČNÍ SEZNAM LITERATURY

ARCHIVNÍ FONDY

Okresní archiv v Českých Budějovicích

Krajský archiv v Třeboni

PERIODIKA

Sokol

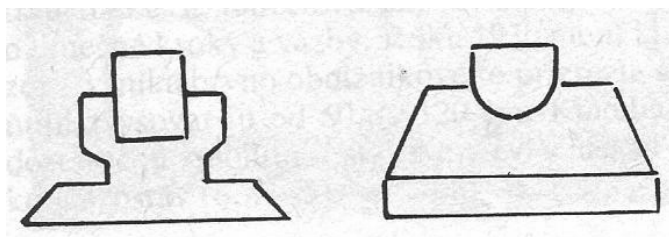
Sportovní gymnastika

LITERATURA

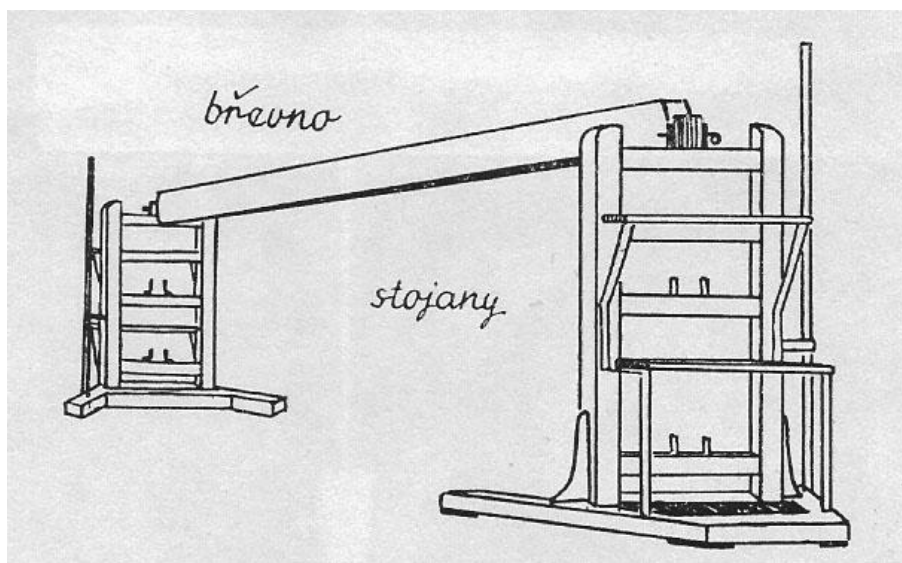
- 1) Bosák, E. a kol. (1969). Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu I. Praha: Olympia.
- 2) Bureš, P., Plichta, J. (1931). Sport a tělesná kultura v Čsl. Republice a cizině. Praha: Almanach sportu.
- 3) Demetrovič, E. a kol. (1988). Encyklopedie tělesné kultury a – o, p - ž. Praha: Olympia.
- 4) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport.
- 5) Kössl, J., Štumbaur, J., Waic., M. (1994). Vybrané kapitoly z dějin české tělesné kultury od roku 1774 po současnost, 3.díl. Praha: L print.
- 6) Libra, J. a kol. (1973). Teorie a metodika sportovní gymnastiky II. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- 7) Libra, J. a kol. (1973). Teorie a metodika sportovní gymnastiky III. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- 8) Marek, J. (1983). Dějiny československé kultury (od roku 1848 do současnosti). Praha: Univerzita Karlova.
- 9) Pacina, V. (1986). Sport v Království českém. Praha: Mladá fronta.
- 10) Perútka, J. a kol. (1982). Malá encyklopédia tělesnem výchovy a športu. Bratislava: Obzor-Šport.
- 11) Žáček, R., Janoušek, V. (1961). Gymnastické nářadí a náčiní a jejich údržba. Praha: Sportovní a turistické nakl.

PŘÍLOHY

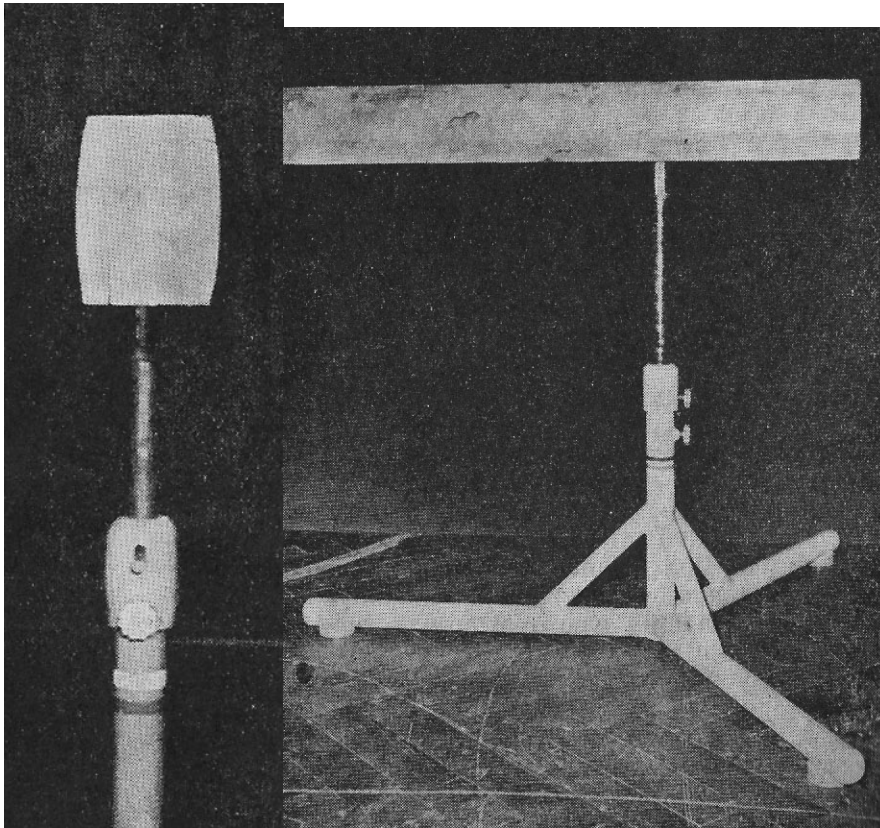
Obrazová příloha

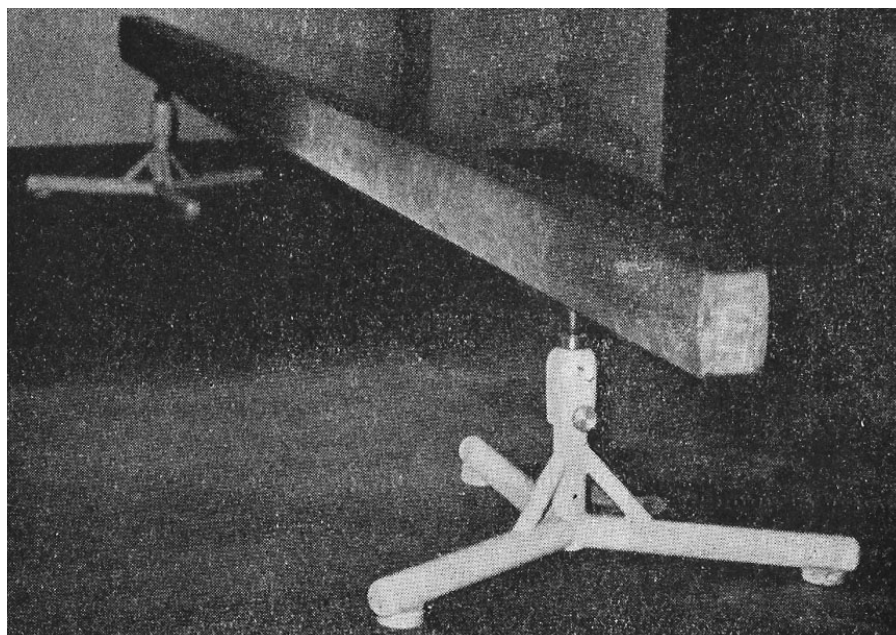
obr. 1: Nízká kladina, na které vyučovala svoje žáčky Kl. Hanušová.

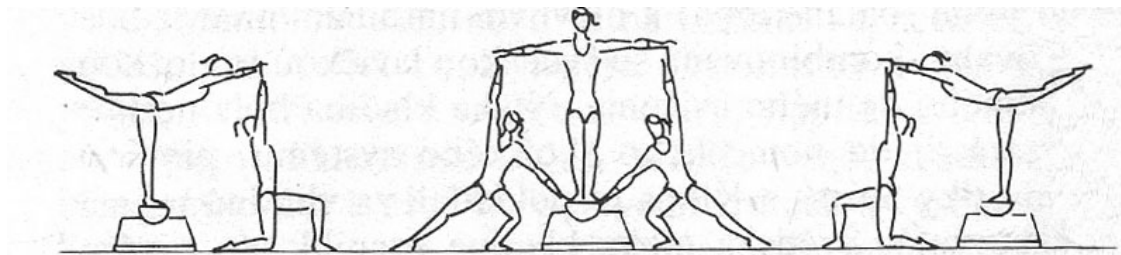
obr. 2: Nový typ kladiny z roku 1930 umožňuje nastavení výšky v rozmezí od 50 do 120 cm.

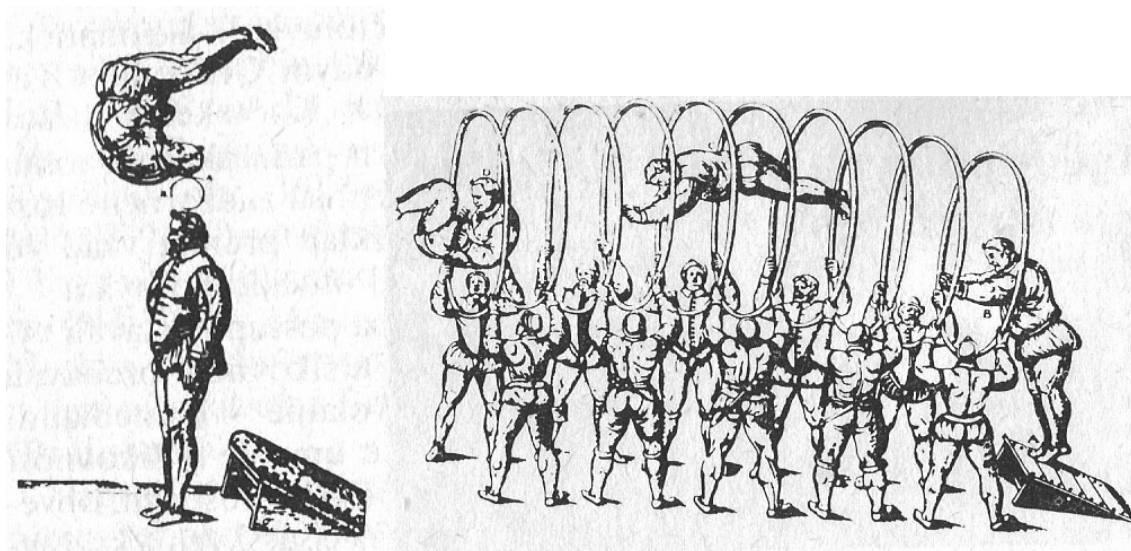
obr. 3: Zde je zachycena závodní kladina se zvyšovacím mechanismem. (Zvyšovací mechanismus je zcela shodný s podobným mechanismem používaným u bradel).

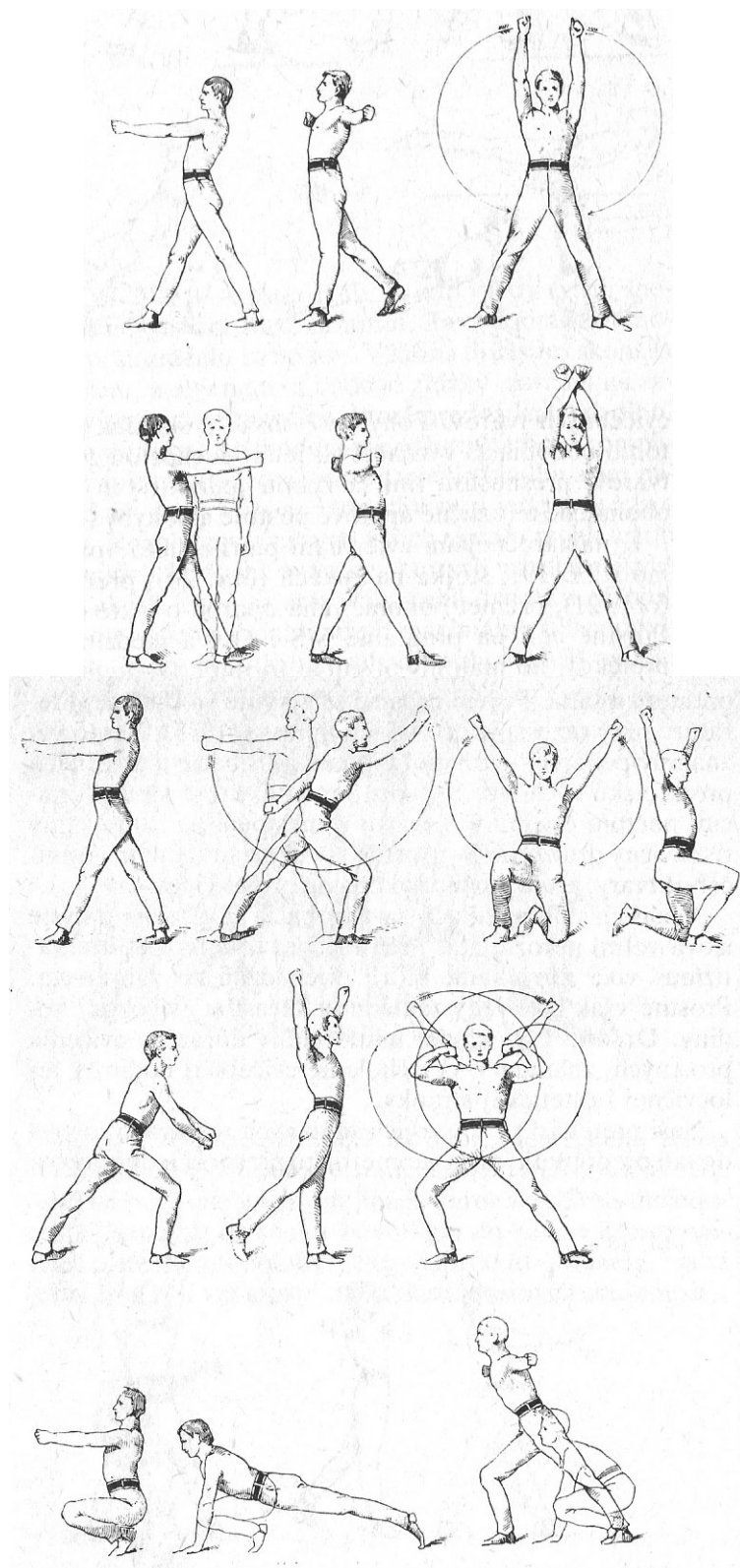
obr. 4: Nízká kladina je používána převážně jako cvičná.

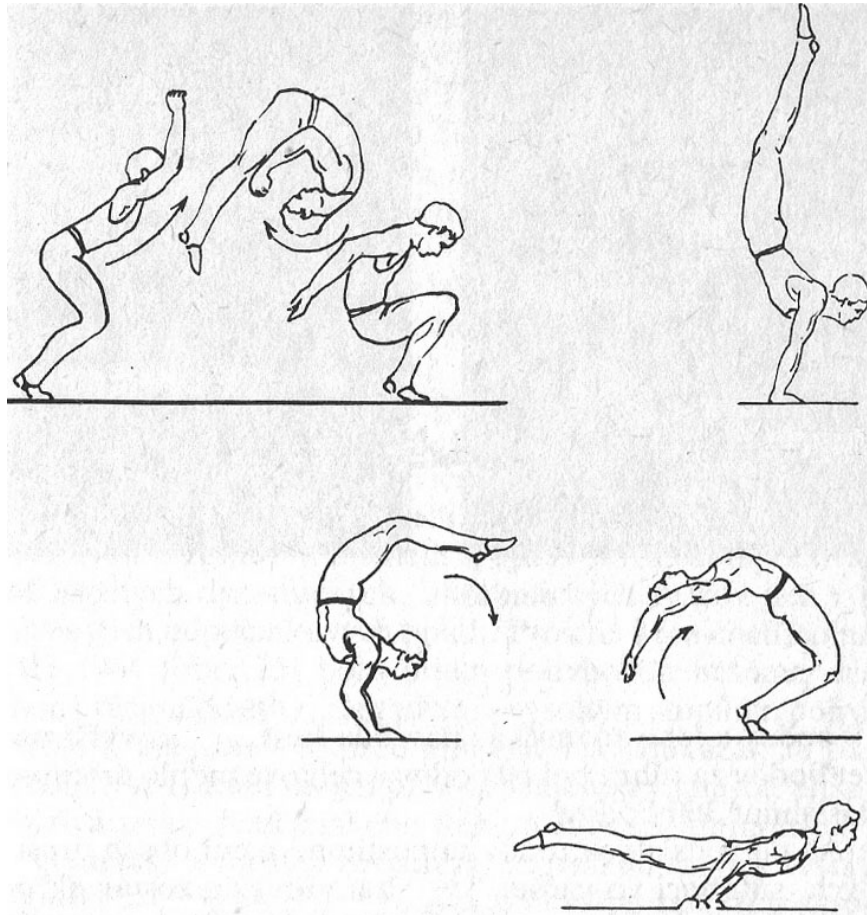
obr. 5: Do roku 1929 není u nás žádný záznam o závodech na kladině v rámci gymnastických soutěží – cvičily se jen hromadné pódiové skladby na kladině.

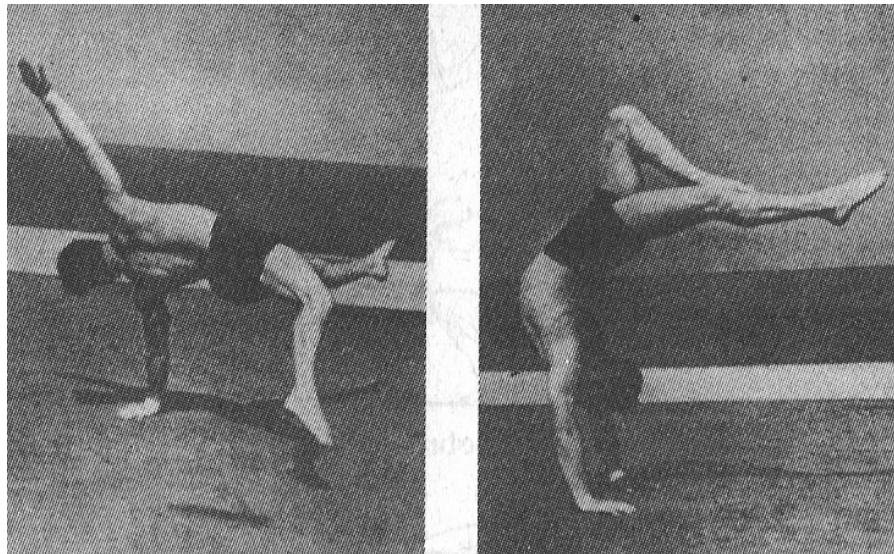
obr. 6: Tyto převratové polohy (přemety, salta) popisuje Tuccaro ve své první učebnici v dějinách akrobacie.

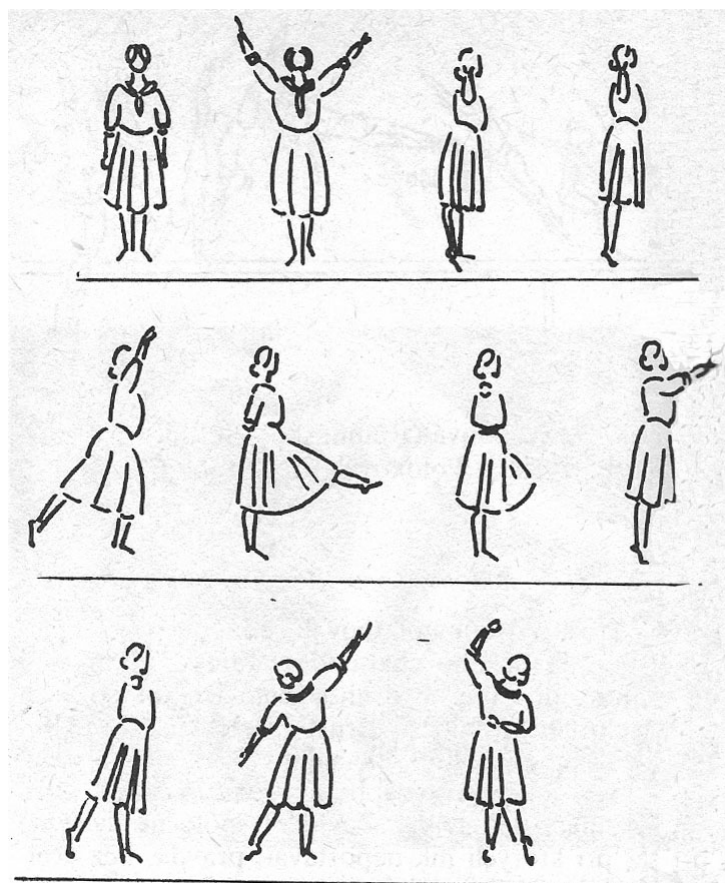
obr. 7: Toto je soutěžní sestava v dobách Dr. M. Tyrše, která klade důraz na jednoduchost jednotlivých tvarů, přesnost linií a rytmu v jednotlivých pohybech, obohacené o různé úpolové postoje a pohyby

obr. 8: Již k obtížnějším cvičebním tvarům patřilo salto vpřed schylmo, stoj na rukou, přemet vpřed, váha oporou o lokte.

obr. 9: Náš reprezentant Kollinger na MS v Praze r. 1938 předvedl ze stojky roznožmo, levá vpředu – přemet stranou do rozštěpu, resp. stoj na rukou, skrčit levou.

obr. 10: Cvičení prostných žen na VI. sletu roku 1912. Obsah tvořily pohyby na místě a výdrže v jednoduchých polohách a postojích.

obr. 11: Zakladatel Sokola Miroslav Tyrš.

obr. 12: Baron Pierre de Coubertin chtěl první hry uspořádat v roce 1900 v Paříži v rámci světové výstavy, ale delegáti se rozhodli obnovit olympijské hry v jejich vlasti, tedy řeckých Athénách. A to už v roce 1896.

obr. 13) Letní olympijské hry v obrazech.

Seznam obrazové přílohy:

- obr. 1) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 103 s.
- obr. 2) Žáček, R., Janoušek, V. (1961). Gymnastické náradí a náčiní a jejich údržba. Praha: Sportovní a turistické nakl. 51 s.
- obr. 3) Žáček, R., Janoušek, V. (1961). Gymnastické náradí a náčiní a jejich údržba. Praha: Sportovní a turistické nakl. 52 s.
- obr. 4) Žáček, R., Janoušek, V. (1961). Gymnastické náradí a náčiní a jejich údržba. Praha: Sportovní a turistické nakl. 54 s.
- obr. 5) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 104 s.
- obr. 6) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 50 s.
- obr. 7) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 52 s.
- obr. 8) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 53 s.
- obr. 9) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 54 s.
- obr. 10) Gajdoš, A., Ješek, Z. (1988). Športová gymnastika – história a súčasnosť. Bratislava: Šport. 112 s.
- obr. 11) <http://www.cesi.sk/bes/05/01/51sok.htm>
- obr. 12) <http://www.olympic.cz/?sec=133>
- obr. 13) <http://www.olympic.cz/index.php?sec=295>